วารสารนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
THAMMASAT LAW JOURNAL

ชื่อเรื่อง: เสรีภาพสื่อต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ผู้แต่ง: พรรณรัตน์ ดิษฐ์เจริญ และเปรมฤดี เพ็ชรกูล

การอ้างอิงที่แนะนำ: พรรณรัตน์ ดิษฐ์เจริญ และเปรมฤดี เพ็ชรกูล, ‘เสรีภาพสื่อต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา’ (2568) 54(3) วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 740.

ผู้สนับสนุนหลัก

SATYAPON & PARTNERS THAILAND Intellectual Property Law Firm

ptt

Baker McKenzie.

Seri Manop & Doyle

ผู้สนับสนุนร่วม

CSBC LAW OFFICES

จิญญชน

WEERAWONG C&P WEERAWONG, CHINNAVAT & PARTNERS LTD.

DS&B DOMNERN SOMGIAT & BOONMA

โครงการวารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200 อีเมล tu.lawjournal@tu.ac.th

เสรีภาพสื่อต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
Media Freedom in Criminal Justice Proceedings

พรรณรัตน์ ดิษฐ์เจริญ
อาจารย์ประจำ ภาควิชานิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Phannarat Ditcharoen
Law Lecturer, Department of Law, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University
เปรมฤดี เพ็ชรกูล
อาจารย์ประจำ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Premruedee Petgoon
Law Lecturer, Department of Political Science and Public Administration,
Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

วันที่รับบทความ 7 มีนาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 30 พฤษภาคม 2568; วันตอบรับบทความ 18 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาบทบาทสำคัญของสื่อมวลชนในการสร้างการรับรู้ของสาธารณชน และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสิทธิส่วนบุคคล และเกียรติยศชื่อเสียงของบุคคลผู้ตกเป็นข่าวและบุคคลแวดล้อมใกล้ชิด ภายใต้บริบทของการพัฒนาทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ซึ่งทำให้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง เกิดเป็นความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพของสื่อมวลชนและการคุ้มครองสิทธิของบุคคล การศึกษานี้ได้มีการเปรียบเทียบกรอบกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศไทย พบว่า แม้ประเทศไทยจะมีการคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชน และการกำหนดขอบเขตเพื่อป้องกันความเสียหายต่อบุคคลผู้ตกเป็นข่าว แต่เป็นการคุ้มครองในบริบทของกฎหมายทั่วไป และไม่มีการใช้บังคับอย่างจริงจัง บทความนี้เสนอให้ประเทศไทยจัดทำแผนบูรณาการความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน จัดทำกรอบการกำกับดูแลการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน

และส่งเสริมมาตรฐานทางจริยธรรม พร้อมทั้งผลักดันการออกกฎหมายเฉพาะและการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพตามกฎหมาย เพื่อควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : เสรีภาพของสื่อมวลชน การนำเสนอข่าว กระบวนการยุติธรรมทางอาญา สิทธิของผู้ตกเป็นข่าว

Abstract

This paper examines the crucial roles of the media in shaping public perceptions and the potential impacts on individual rights, dignity, and reputation, including the rights of those featured in the news and their close associates. With the advancement of communication technologies, information dissemination occurs rapidly and widely, posing challenges in balancing freedom of the press and individual rights protection. A comparative analysis of the legal frameworks in the United States, the Federal Republic of Germany, and Thailand reveals that, while Thailand recognizes media freedom and establishes general limitations to prevent harm to individuals featured in news reports, such protections exist primarily within the context of general laws and lack effective enforcement in practice. This article recommends that Thailand should develop an integrated plan for collaboration between the public and private sectors, establish clear regulatory frameworks for media operations, and promote ethical standards. Its further advocates for the enactment of specific legislation and the establishment of a legally recognized professional body to oversee media practices and ensure compliance with professional standards effectively.

Keywords: media freedom, news reporting, criminal justice proceedings, rights of individuals in news reports

1. บทนำ

ในยุคสมัยที่การตัดสินใจต่าง ๆ ต้องพึ่งข้อมูลข่าวสาร ประกอบกับการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนอาจมีส่วนช่วยในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การตัดสินใจทางธุรกิจและการร่วมลงทุน หรือการระมัดระวังภัยจากมิจฉาชีพ อันเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นว่าสื่อมวลชนเป็นองค์กรที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อการกำหนดทิศทางของสังคมเป็นอย่างมาก ประกอบกับในปัจจุบันการคุ้มครองสิทธิของบุคคลนั้น นอกจากความต้องการการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพทางด้านชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน บุคคลยังต้องการความคุ้มครองสิทธิในเกียรติยศชื่อเสียง สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ตลอดจนสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วนและทันต่อเหตุการณ์ ทำให้การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวังมิให้เกิดกระทบสิทธิและเสรีภาพต่าง ๆ ของบุคคลมากเกินไป

อย่างไรก็ดี ปัจจุบันการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนมีการแข่งขันค่อนข้างสูง ทั้งการแสวงหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเชิงลึก โดยรวดเร็วภายในเวลาอันจำกัด และต้องมีการนำเสนอรายละเอียดให้มีความน่าสนใจมากที่สุด ทำให้บางครั้งการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน ไม่ได้ผ่านการคัดกรองหรือตรวจสอบความเป็นจริงอย่างถ้วนถี่ และในหลายครั้งพบว่าข้อเท็จจริงที่ถูกนำเสนอออกไปได้ถูกบิดเบือนหรือคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อาทิเช่น การแถลงข่าวการจับกุมตัวผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด หรือการแจ้งความร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีกับผู้ต้องหา หรือการนำตัวผู้ต้องหามาเปิดเผยต่อสาธารณะ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานเจ้าหน้าที่ ทำให้สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในชั้นการแสวงหาข้อเท็จจริงทางคดี และมักมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะคู่ขนานไปกับการทำหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้มีการนำเสนอข้อเท็จจริงบางอย่างที่ยังไม่ผ่านการพิสูจน์หรือถูกพิพากษาตัดสินโดยผู้พิพากษาหรือศาล และมิใช่ข้อเท็จจริงที่ยุติต่อสาธารณะ ประกอบกับในบางกรณีสื่อมวลชนมิได้ทำหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลเพียงอย่างเดียว แต่กลับมีการแสดงความคิดเห็นเพื่อสร้างแรงกระตุ้นให้ผู้รับข่าวสารเกิดอารมณ์ร่วมกัน จนในบางครั้งพบว่ามีการบิดเบือนข้อมูลข่าวสาร หรืออาจมีผลกระทบต่อบุคคลที่ตกเป็นข่าวรวมถึงบุคคลแวดล้อมมากเกินความจำเป็น อาทิเช่น ผลกระทบต่อบุคคลในครอบครัว เด็ก ชุมชน หรือหน่วยงานที่ผู้นั้นสังกัด จนอาจเกิดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลผู้ตกเป็นข่าวและบุคคลรอบข้างที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางคดีทั้งทางตรงและทางอ้อม นำมาสู่การศึกษาเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขตของเสรีภาพสื่อในการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในครั้งนี้

ปัญหาเสรีภาพสื่อต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงต้องมีการศึกษาเพื่อทบทวนบทบาทหน้าที่ของสื่อในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรม และการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลที่ตกเป็นข่าว รวมถึงแนวคิดคุณธรรมจริยธรรม และกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของสื่อในการทำหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่

เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ นำไปสู่การวิเคราะห์สภาพปัญหาจากการทำหน้าที่ของสื่อในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรม และผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลที่ตกเป็นข่าว และข้อเสนอแนะ

ภายใต้บทความนี้มีขอบเขตเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสื่อในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรม และการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคลที่ตกเป็นข่าว โดยมุ่งเน้นการศึกษาแนวคิด คุณธรรมจริยธรรม และกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของสื่อในการทำหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรม และกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลหรือสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลที่ตกเป็นข่าวของประเทศไทย เปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสาธารณรัฐเยอรมนี และการรวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้นจากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลข่าวสาร และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ผู้สื่อข่าว และนักวิชาการ เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายเพื่อการแก้ไขนำไปสู่ผลการศึกษา ทั้งนี้โดยการศึกษาเอกสาร (documentary research) ทั้งจากตำรา หนังสือ งานวิจัย และบทบัญญัติกฎหมายทั้งภายในและต่างประเทศ และการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน โดยวิธีการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ผู้สื่อข่าว และนักวิชาการ ที่เกี่ยวข้องและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรม เพื่อตอบสมมติฐานที่ว่าการทำหน้าที่สื่อในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรม ต้องตั้งอยู่บนหลักของการมีเสรีภาพ และในขณะเดียวกันต้องให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลที่ตกเป็นข่าว เพราะการให้อิสระเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างเต็มที่ย่อมส่งผลโดยตรงต่อการถูกกระทบสิทธิของผู้ตกเป็นข่าวและบุคคลแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ไม่ว่าจะมากหรือน้อยก็ตาม

2. บทบาทของสื่อมวลชนและการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม

การนำเสนอข่าวอาชญากรรมหรือการนำเสนอทำความจริงเกี่ยวกับการเกิดอาชญากรรมให้ปรากฏต่อสาธารณะเป็นอีกบทบาทที่สำคัญของสื่อมวลชนที่จะต้องทำหน้าที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพื่อให้สังคม และประชาชนได้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ ในการป้องกันและปราบปรามการเกิดอาชญากรรมไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม

2.1 บทบาทของสื่อมวลชน

สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็น “ฐานันดรที่สี่” ในการรายงานข่าวสารต่อสาธารณะ มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูล การตรวจสอบ และการสะท้อนความคิดเห็นของสังคม อย่างไรก็ตาม บางครั้งการนำเสนอข่าวที่ขาดความรอบคอบอาจส่งผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ฉะนั้น สื่อสารมวลชนจึงมีบทบาทสำคัญในการนำเสนอข่าว ดังนี้

ปรมะ สตะเวทิน[1] ได้จำแนกบทบาทในการนำเสนอข่าวสื่อมวลชนไว้ 3 ประการ ได้แก่ บทบาทในฐานะผู้แจ้งข่าวสาร (messenger) บทบาทการเป็นตัวกลาง (intermediary) และบทบาทการเป็นผู้กรองสารหรือผู้เฝ้าประตู (gatekeeper)

ฌอง แมคไบรด์[2] ได้กล่าวถึง บทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อปัจเจกบุคคล ประกอบด้วย การให้ข่าวสาร (information) การเป็นกระบวนการทางสังคม (socialization) การสร้างแรงจูงใจ (motivation) การถกเถียงและอภิปราย (debate and discussion) การให้การศึกษา (education) การส่งเสริมวัฒนธรรม (cultural Promotion) การให้ความบันเทิง (entertainment) และการประสานสามัคคี (integration)

McQuail ได้ประมวลบทบาทหน้าที่ที่พึงประสงค์ของสื่อมวลชนไว้ 5 ประการ[3] ดังนี้

1) การให้ข้อมูลข่าวสาร (information) หรือการให้ข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์และสภาพการณ์ในสังคมและในโลก เพื่อบอกให้ทราบถึงสัมพันธภาพแห่งอำนาจ หรือการส่งเสริมให้เกิดความคิดใหม่ ๆ เพื่อการปรับตัวและความก้าวหน้า

2) การประสานสัมพันธ์ (correlation) หรือการอธิบาย แปลความและวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับความหมายของเหตุการณ์ต่าง ๆ และข่าวสาร ตลอดจนให้การสนับสนุนแก่สถาบันหลักของสังคมและบรรทัดฐานต่าง ๆ การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม การประสานเชื่อมโยงกลุ่มและกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อสร้างฉันทามติในสังคม หรือการกำหนดว่าเรื่องใดสำคัญมากน้อยกว่าในการกำหนดวาระทางสังคม

3) การสร้างความต่อเนื่องทางสังคม (continuity) หรือการถ่ายทอดวัฒนธรรมหลักและยอมรับวัฒนธรรมย่อยหรือวัฒนธรรมทางเลือกและวัฒนธรรมใหม่ หรือการเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งค่านิยมพื้นฐานของสังคม

4) การให้ความเพลิดเพลินแก่สมาชิกสังคม (entertainment) เช่น การสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินและวิธีการพักผ่อนหย่อนใจ หรือการลดระดับความเครียดและข้อขัดแย้งทางสังคม

5) การรณรงค์ทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ (mobilization) เช่น การรณรงค์ด้านการเมือง สงคราม การพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ของส่วนรวม เป็นต้น

2.2 การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม

ปัจจุบันการนำเสนอข่าวแบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวอาชญากรรม ข่าวกีฬา และข่าวบันเทิง เป็นต้น โดยข่าวแต่ละประเภทล้วนมีรูปแบบวิธีการนำเสนอ

---

[1] ทิพย์อาภรณ์ ยิ้มละมัย, 'ทัศนคติของผู้สื่อข่าวสายเศรษฐกิจที่มีต่ออาชีพการประชาสัมพันธ์และกิจกรรมสื่อมวลชนสัมพันธ์' (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2552) 37-38.

[2] กาญจนา เชี่ยววิทย์การ, 'ความต้องการทางการสื่อสารบนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจ ตะวันออก-ตะวันตก ส่วนที่ผ่านภาคเหนือตอนล่าง' (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยนเรศวร 2557) 6.

[3] ณิชาภา แก้วประดับ, 'บทบาทสื่อมวลชนในการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ : กรณีศึกษา สถานีวิทยุร่วมด้วยช่วยกัน เอฟเอ็ม 96.0 เมกกาเฮิร์ตซ์' (รายงานผลการวิจัยเสนอต่อ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2553) 15-16 <http://www.libdoc.dpu.ac.th>reseach> สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2566.

ที่แตกต่างกันออกไป สำหรับการนำเสนอข่าวอาชญากรรมซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เช่น การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับการกระทำความผิด ข่าวการจับกุมผู้ต้องหา ข่าวเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม หรือข่าวเกี่ยวกับการพิพากษาหรือผลคดี ตลอดจนข่าวการลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมบุคคลผู้ตกเป็นข่าว และบุคคลแวดล้อมใกล้ชิด สามารถกำหนดรูปแบบการนำเสนอข่าวตามประเภทการนำเสนอข่าวได้ 4 ประเภท คือ

2.2.1 การรายงานข่าวแบบรายงานเพียงข้อเท็จจริงและตรงไปตรงมา

สำหรับการรายงานข่าวแบบรายงานเพียงข้อเท็จจริงและตรงไปตรงมา มักพบในการรายงานข่าวด่วนที่นำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และอาจมีความคิดเห็นของบุคคลสำคัญหรือผู้เชี่ยวชาญประกอบ โดยส่วนใหญ่มักเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว (one-way communication) ตัวอย่างเช่น สื่อมวลชนที่นำเสนอข่าวอาชญากรรมผ่านการสื่อสารรูปแบบนี้ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวผ่านตัวอักษรให้แก่ผู้อ่าน หรือการรายงานข่าวต้นชั่วโมงผ่านทางวิทยุกระจายเสียง โดยการสื่อสารรูปแบบนี้จะมีลักษณะจุดเด่นอยู่ที่การนำเสนอข้อมูลที่กระชับ ชัดเจน และรวดเร็ว เพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังได้รับข้อมูลที่ทันต่อเหตุการณ์

2.2.2 การรายงานข่าวเชิงสืบสวน

การรายงานข่าวเชิงสืบสวน หรือการรายงานข่าวที่ไม่ใช่แต่เพียงการส่งผ่านข่าวสารที่มีอยู่แล้ว แต่หมายถึงการรายงานข่าวที่ตรงไปตรงมาและไม่มีการแทรกแซงใด ๆ โดยการทำให้ข้อเท็จจริงปรากฏด้วยการวิเคราะห์เจาะลึกข้อเท็จจริงอย่างละเอียด จากการตรวจสอบการกระทำที่ละเมิดกฎหมาย หรือไม่เป็นไปตามกติกาของสังคม โดยมีเจตนามุ่งหมายเพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม ตัวอย่างเช่น การนำเสนอข่าวการก่ออาชญากรรม การจับกุมผู้กระทำความผิด การทำแผนประกอบคำรับสารภาพ หรือการพิพากษาคดีและการลงโทษผู้กระทำผิด เป็นต้น

2.2.3 การรายงานข่าวแบบเล่าเรื่อง

การรายงานข่าวแบบเล่าเรื่อง เป็นการนำเสนอข่าวรูปแบบใหม่ที่แตกต่างจากการรายงานข่าวเพียงข้อเท็จจริงและตรงไปตรงมา รายการประเภทนี้เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา จากแนวคิดของผู้จัดรายการที่ต้องการเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอข่าวไม่ให้น่าเบื่อและไม่หนักเกินไป โดยปรับรูปแบบการนำเสนอข่าวให้มีความน่าสนใจและดึงดูด ด้วยวิธีการเล่าข่าวอย่างเป็นกันเองหรือการเล่าข่าวอย่างมีสีสัน โดยผู้เล่าข่าวจะเป็นผู้เลือกข่าวเด่นหรือข่าวที่น่าสนใจมาเล่าให้ฟัง ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของอาจารย์ ดร.พรรษาสิริ กุหลาบ อาจารย์ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้กล่าวถึงกรณีการเล่าข่าวของนายสรยุทธ สุทัศนะจินดา ว่า[4] “ก่อนหน้าที่รายการเล่าข่าวทางโทรทัศน์จะได้รับความนิยม รายการข่าวทางโทรทัศน์มักมีความเป็นทางการสูง และมีการนำเสนอแบบเรียบ ๆ แต่เมื่อรายการเล่าข่าวทางโทรทัศน์

[4] พรรษาสิริ กุหลาบ, ‘รู้ลึกกับจุฬาฯ รายการเล่าข่าวทีวีหลังหมด “สรยุทธ์”’ <https://www.chula.ac.th/cuinside/2502/> สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2567.

ตามแบบฉบับของนายสรยุทธฯ สร้างความแปลกใหม่และน่าสนใจ จนได้รับความนิยมจากผู้ชม จึงส่งผลให้แนวทางการนำเสนอข่าวโทรทัศน์ของช่องอื่น ๆ เปลี่ยนไปด้วย พอรายการข่าวดูสนุก คนดูก็ชอบ เลยเป็นต้นแบบของรายการเล่าข่าวที่มีทุกวันนี้ ที่ผู้ดำเนินรายการเล่าข่าวต้องใช้ภาษาแบบถึงลูกถึงคน ต้องใส่อารมณ์และความคิดเห็นส่วนตัว เพื่อให้มีสีสัน”

2.2.4 การรายงานข่าวเสมือนจริง

การรายงานข่าวเสมือนจริง หรือการรายงานข่าวในรูปแบบละครหรือการเล่าข่าวอย่างละคร เป็นรูปแบบที่นักจิตวิทยาสังคมและนักวิชาการให้ความเป็นห่วง และตั้งข้อสังเกตว่าอาจเสี่ยงต่อการชี้นำ การลอกเลียนแบบและทำให้ความรุนแรงเป็นเรื่องปกติ โดยการรายงานข่าวรูปแบบนี้เป็นการพัฒนารูปแบบมาจากการเล่าข่าวแบบเล่าเรื่อง แต่มีการพัฒนาร้อยเรียงเรื่องราวพร้อมภาพประกอบหรือสถานการณ์จำลอง ซึ่งเป็นการหลอมรวมสื่อและเทคนิคต่าง ๆ รวมถึงสื่อดิจิทัลในหลายรูปแบบเข้าด้วยกัน ทำให้ในวงการสื่อมวลชนเกิดการแข่งขันกันอย่างมากเพื่อให้รายการและการนำเสนอข่าวของช่องมีความน่าสนใจ และดึงดูดให้ผู้คนมารับชม มีการเสนอข่าวอาชญากรรมเสมือนจริงอย่างละครในรูปแบบการเล่าข่าว เทคนิค immersive ใช้น้ำเสียงเร้าอารมณ์ ใช้ภาพจำลองเหตุการณ์ที่ล่อแหลมต่อการส่งเสริมความรุนแรง และให้ผู้สื่อข่าวเสมือนเข้าไปอยู่ร่วมในเรื่องทั้ง ๆ ที่ไม่มีใครเห็นเหตุการณ์จริง ใช้จินตนาการและการคาดเดาข้อมูลเรื่องราว เป็นต้น ร่วมกับการเปิดโอกาสให้ผู้รับสารสามารถแสดงปฏิกิริยาโต้กลับ (feedback) หรือแม้แต่การที่ประชาชนสามารถรับข่าวสารหรือเป็นผู้ส่งสารเองได้ ในลักษณะของการสื่อสารแบบสองทาง (two-way communication) ตัวอย่างเช่น การนำเสนอข่าวผ่านรายการถ่ายทอดสดที่ให้ผู้ชมหรือผู้ฟังสามารถแสดงความคิดเห็นผ่านการส่งข้อความทาง SMS ไปยังหมายเลขที่รายการกำหนดเพื่อปรากฏข้อความบทหน้าจอโทรทัศน์ หรือกรณีที่สื่อมวลชนได้เผยแพร่ข่าวในช่องทางอื่นหรือแพลตฟอร์มออนไลน์แบบคู่ขนานกับการถ่ายทอดสดทางโทรทัศน์ เช่น Facebook live หรือ YouTube เป็นต้น ซึ่งแพลตฟอร์มออนไลน์เหล่านี้จะมีช่องทางให้ผู้รับสารสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นไปพร้อม ๆ กับการดำเนินรายการ และทำให้ผู้ประกาศข่าวหรือสื่อมวลชนสามารถรับทราบปฏิกิริยาของผู้ชมได้ทันที

จากรูปแบบการนำเสนอข่าวอาชญากรรมทั้ง 4 ประเภทนี้ พบว่าการรายงานข่าวในรูปแบบการเล่าข่าวและการรายงานข่าวเสมือนจริงอย่างละครนั้น สามารถดึงดูดความสนใจและเป็นที่นิยมมากขึ้นในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตาม การนำเสนอข่าวในลักษณะดังกล่าวอาจมีความหมิ่นเหม่ที่จะเกิดปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนและความเป็นส่วนตัวของผู้ตกเป็นข่าวตลอดจนบุคคลแวดล้อมใกล้ชิดได้เป็นอย่างมาก

3. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชนและสิทธิของบุคคลที่ตกเป็นข่าว

แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองเสรีภาพของสื่อนั้น เป็นความคุ้มครองขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และเป็นสิ่งที่ติดมากับธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน โดยไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ฉะนั้นแล้วสื่อมวลชนในฐานะมนุษย์โดยธรรมชาติย่อมมีเสรีภาพโดยปราศจากการแทรกแซงจากบุคคลอื่นในการนำเสนอ

ข้อมูลข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแทรกแซงจากผู้มีอำนาจรัฐหรือผู้ปกครอง อย่างไรก็ดี การปล่อยให้สื่อมวลชนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพในการนำเสนอข่าวโดยเสรีนั้น ย่อมเป็นการเปิดโอกาสให้สิทธิของบุคคลอื่นในที่นี้คือบุคคลผู้ตกเป็นข่าวถูกล่วงละเมิด ดังนั้น การอ้างคำว่า “เสรีภาพ” ของบุคคลใดอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด อาจเกิดอันตรายหรือผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นได้ ดังเช่นกรณีของการนำเสนอข่าวในคดีครอบครองปรปักษ์ จนเป็นเหตุให้บุคคลผู้ตกเป็นข่าวเกิดความเครียดนำไปสู่การฆ่าตัวตายในเวลาต่อมา ฉะนั้น การดำรงชีวิตร่วมกันของคนในสังคม จึงต้องมีกฎเกณฑ์กติกา หรือมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของผู้อื่นด้วยเช่นกัน จึงเป็นที่มาของการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชนและสิทธิของบุคคลที่ตกเป็นข่าวในประเทศต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ประเทศไทย

ปัจจุบันประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเสรีภาพ และการจำกัดเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของบุคคลของสื่อมวลชน เนื่องจากเป็นการกระทำที่อาจกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลซึ่งตกเป็นข่าวหรือบุคคลแวดล้อม กล่าวคือ

3.1.1 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเสรีภาพในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน

สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเสรีภาพในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน เห็นได้ว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองเสรีภาพของสื่อทั้งในระดับรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ และประมวลกฎหมายต่าง ๆ ดังนี้

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลนั้น ได้มีการบัญญัติถึงการรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารไว้ใน 2 สถานะ ได้แก่ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในฐานะประชาชนทั่วไป ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 34 ที่บัญญัติว่า *“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน*

เสรีภาพทางวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง แต่การใช้เสรีภาพนั้นต้องไม่ขัดต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และต้องเคารพและไม่ปิดกั้นความเห็นต่างของบุคคลอื่น” และเสรีภาพในการนำเสนอข่าวหรือความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อสารมวลชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 35 ที่บัญญัติว่า *“บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ...”* เป็นต้น

2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

นอกจากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแล้วนั้น ยังมีกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปที่ให้ความคุ้มครองแก่บุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ ให้สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทน จากความเสียหายอันเกิดจากการกระทำละเมิด ปรากฏตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ที่บัญญัติว่า *"ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิต ก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น"* อันหมายความว่าหากกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพแก่บุคคลใดแล้ว เมื่อบุคคลนั้นถูกกระทบสิทธิหรือเสรีภาพจนได้รับความเสียหาย บุคคลนั้นสามารถที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนในการกระทำละเมิดจากผู้กระทำละเมิดได้ ฉะนั้น หากมีบุคคลใดหรือสื่อมวลชนใดถูกละเมิดเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร บุคคลนั้นหรือสื่อมวลชนนั้นก็สามารถใช้สิทธิเรียกร้องเพื่อฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้กระทำละเมิดได้เช่นกัน

3) ประมวลกฎหมายอาญา

ในขณะที่ประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ที่เกี่ยวข้องกับข้อหาว่าด้วย "การหมิ่นประมาท" ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 ถึง 330[5] กำหนดให้ผู้แสดงความคิดเห็นหรือกล่าวถึงข้อความในฐานะสื่อมวลชนหรือประชาชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท สามารถอ้างเหตุ

---

[5] ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 326 *"ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"*

มาตรา 327 *"ผู้ใดใส่ความผู้ตายต่อบุคคลที่สาม และการใส่ความนั้นน่าจะเป็นเหตุให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษดังบัญญัติไว้ในมาตรา 326 นั้น"*

มาตรา 328 *"ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท"*

มาตรา 329 *"ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต*

(1) เพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม

(2) ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่

(3) ติชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือ

(4) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม

ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท"

มาตรา 330 *"ในกรณีหมิ่นประมาท ถ้าผู้ถูกหาว่ากระทำความผิด พิสูจน์ได้ว่าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ*

แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ ถ้าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน".

ตามมาตรา 329 เป็นข้อต่อสู้ในคดีได้ ตัวอย่างเช่น การเผยแพร่ข้อมูลเพื่อความชอบธรรม ป้องกันตนเอง หรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม หรือการให้ข้อมูลในฐานะเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่ หรือเป็นการติชมด้วยความเป็นธรรมซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม รวมถึงกรณีที่บุคคลดังกล่าวสามารถพิสูจน์ได้ว่า ข้อหาที่ว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง ก็ไม่ต้องรับโทษ จึงเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ให้ข้อมูลหรือสื่อมวลชน แต่มีข้อห้ามไม่ให้พิสูจน์ถ้าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้น เป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน ตามมาตรา 330

4) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของประชาชนและสื่อมวลชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่อยู่ในความครอบครองของรัฐ โดยหากหน่วยงานของรัฐใดไม่จัดหาข้อมูลให้ประชาชนหรือสื่อมวลชน หรือจัดหาข้อมูลด้วยความล่าช้า ประชาชนหรือสื่อมวลชนก็สามารถร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของทางราชการได้ ด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 จึงเป็นเครื่องมือในการประกันสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เพื่อสืบหาข้อเท็จจริงและนำมารายงานให้ประชาชนได้รับรู้ถึงข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานราชการ

5) พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารไว้ในมาตรา 4 (3) กล่าวคือ บทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลตามกฎหมายฉบับนี้ไม่นำมาใช้กับบุคคลหรือนิติบุคคล ซึ่งใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้เฉพาะเพื่อกิจการสื่อมวลชน อันเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพหรือเป็นประโยชน์สาธารณะ

ดังนั้น สื่อมวลชนจะได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารและความคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลตามที่กฎหมายรับรอง ตราบเท่าที่การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพหรือเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่ถ้าการกระทำของสื่อมวลชนเป็นการละเมิดต่อสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นเป็นการส่วนตัว และไม่เข้าข่ายข้อยกเว้นดังกล่าว อาจส่งผลให้สื่อมวลชนได้รับบทลงโทษทางกฎหมายได้ด้วยเช่นกัน

3.1.2 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ตกเป็นข่าว

ด้วยเหตุที่การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนจะต้องใช้ความระมัดระวัง และมิได้คำนึงแต่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารโดยอ้างเสรีภาพในการนำเสนอข่าว หรืออ้างแต่ประโยชน์สาธารณะเพียงอย่างเดียว เพราะในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงสิทธิหรือผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับบุคคลที่ตกเป็นข่าวหรือบุคคลที่แวดล้อมด้วย จึงเป็นที่มาของการบัญญัติกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัว และสิทธิในเกียรติยศชื่อเสียง ดังนี้

1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 32 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว ซึ่งรวมเรียกว่า “สิทธิส่วนบุคคล (Privacy Right)” เนื่องจากบุคคลย่อมมีสิทธิที่จะใช้ชีวิตตามลำพังรวมถึงการทำกิจกรรมส่วนตัว โดยปราศจากการรบกวนจากผู้อื่น หรือมีสิทธิหวงกันไม่ให้ผู้อื่นนำข้อมูลส่วนบุคคลของตนไปใช้หรือเผยแพร่ข้อมูลใดๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงเกียรติคุณของตนได้[6] แต่ปัจจุบันการพัฒนาของเทคโนโลยีและระบบการสื่อสารสารสนเทศทำให้เกิดปัญหาการล่วงละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวรวมถึงข้อมูลส่วนของบุคคลได้ง่าย และรวดเร็วมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีช่องทางในการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น เช่น การส่งต่อข้อมูลผ่านระบบคอมพิวเตอร์และอินเตอร์เน็ต ทำให้การส่งต่อข้อมูลสามารถกระจายตัวออกไปในวงกว้างและไม่มีขีดจำกัด ซึ่งการเผยแพร่ข้อมูลเหล่านี้หากเป็นข้อมูลส่วนตัวของบุคคลในรูปแบบต่าง ๆ อาทิเช่น ภาพ เสียง หรือคลิปวิดีโอ รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะอื่น ๆ ก็อาจก่อให้เกิดความเสียหายกับเจ้าของข้อมูลในฐานะที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลได้ การคุ้มครองในระดับรัฐธรรมนูญจึงไม่เพียงพอ และเป็นที่มาของการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดความสัมพันธ์ของการสื่อสารและความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล

2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถือเป็นบทบัญญัติทั่วไปในการคุ้มครองความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลดังที่ได้กล่าวมาแล้วตอนต้น ดังนั้น หากบุคคลใดได้รับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ย่อมได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 เช่นเดียวกัน เช่น บุคคลที่ได้รับความเสียหายแก่ชื่อเสียงจากการตกเป็นข่าว บุคคลนั้นย่อมมีสิทธิได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากผู้ละเมิด นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่บัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองชื่อเสียงเกียรติคุณของบุคคลไว้ในมาตรา ดังต่อไปนี้

มาตรา 423 บัญญัติว่า *“ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนความจริงเป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้ หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การนั้น”*

มาตรา 447 บัญญัติว่า *“บุคคลใดทำให้เขาต้องเสียหายแก่ชื่อเสียง เมื่อผู้ต้องเสียหายร้องขอ ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นจัดการตามควร เพื่อทำให้ชื่อเสียงของผู้นั้นกลับคืนดีแทนให้ใช้ค่าเสียหายหรือทั้งให้ใช้ค่าเสียหายก็ได้”*

ฉะนั้น หากมีบุคคลใดถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพในความเป็นอยู่ส่วนตัว รวมถึงเกียรติยศชื่อเสียงจากการทำหน้าที่สื่อมวลชนในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร บุคคลนั้นก็สามารถใช้สิทธิเรียกร้องเพื่อฟ้องเรียกค่าเสียหายจากสื่อมวลชนผู้กระทำละเมิด หรือขอให้ดำเนินการด้วยวิธีการอื่นใดเพื่อให้ชื่อเสียงของบุคคลนั้นกลับคืนดีตามเดิม

---

[6] บุญญรัตน์ โชคบันดาลชัย, *กฎหมายสื่อสารมวลชน : การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล และชื่อเสียงเกียรติคุณ* (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร 2558) 17.

3) ประมวลกฎหมายอาญา

สำหรับการให้ความคุ้มครองสิทธิในเกียรติยศชื่อเสียงของบุคคลตามประมวลกฎหมายอาญานั้น ได้มีการกำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับชื่อเสียง เพื่อลงโทษบุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย ในความผิดฐานหมิ่นประมาทไว้ ตามมาตรา 326 ถึง 328 กล่าวคือ หากบุคคลใดมีการกระทำในลักษณะของการเผยแพร่ข้อมูลของบุคคลที่ถูกกล่าวถึงในลักษณะที่ผู้นั้นอาจเสื่อมเสียชื่อเสียง หรือถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง โดยวิธีการใด ๆ เช่น การโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือการกระจายภาพ หรือการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น รวมถึงการกล่าวถึงผู้ตายและมีผลทำให้บุคคลใกล้ชิดผู้ตาย ได้แก่ บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายต้องเสื่อมเสียชื่อเสียง หรือถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง บุคคลนั้นต้องรับบทลงโทษตามที่กฎหมายกำหนด

4) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของราชการของสื่อมวลชนในฐานะประชาชน และในฐานะตัวแทนของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลเพื่อใช้สิทธิในการแสดงความคิดเห็น และตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ตลอดจนฝ่ายการเมือง ตามหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ แต่ในขณะเดียวกัน พระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ยังคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล มิให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของทางราชการโดยไม่จำเป็น และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูล ดังเช่น บทบัญญัติในมาตรา 15 ที่บัญญัติว่า *“ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน...*

(4) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด

(5) รายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกล้ำสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร...”

และมาตรา 24 ความว่า “*หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลที่ให้ไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมิได้ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยดังต่อไปนี้...”* เป็นต้น

5) พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติคุ้มครองผู้เสียหายที่ถูกกระทำละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพจากการนำเสนอข่าวหรือรายการที่ออกอากาศเกี่ยวกับข้อมูลเป็นเท็จ หรือละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล ไว้ในมาตรา 40 ความว่า *“ผู้ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากรายการที่ออกอากาศเป็นเท็จ หรือละเมิดสิทธิเสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัว หรือความเป็นอยู่*

ส่วนตัวของบุคคล อาจร้องเรียนต่อคณะกรรมการ ให้คณะกรรมการส่งเรื่องพร้อมความเห็นของคณะกรรมการให้องค์กรควบคุมการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพตามมาตรา 39 เพื่อให้ดำเนินการเยียวยาให้แก่ผู้เสียหายโดยเร็ว และให้คณะกรรมการติดตามผลการดำเนินการขององค์กรควบคุมการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพตามมาตรา 39 เมื่อองค์กรควบคุมการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพตามมาตรา 39 ได้แจ้งผลการดำเนินการให้คณะกรรมการทราบแล้ว ให้แจ้งผู้ร้องเรียนทราบผลการดำเนินการโดยเร็วผลการดำเนินการในหมวดนี้ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการตามมาตรา 51(1)" จึงเป็นกฎหมายที่กำหนดให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการนำเสนอข่าวหรือเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวสามารถร้องเรียนต่อคณะกรรมการวิชาชีพ เพื่อการเยียวยาความเสียหายจากการกระทำของสื่อมวลชนได้ แต่อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตว่าในกฎหมายดังกล่าวเป็นการกำหนดให้อำนาจแก่คณะกรรมการวิชาชีพในการดำเนินการแก่ผู้กระทำละเมิดหรือก่อให้เกิดความเสียหาย แต่ไม่ปรากฏบทมาตรการบังคับหรือโทษที่จะลงแก่สื่อมวลชนที่เป็นผู้กระทำละเมิดแต่อย่างใด

6) พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551

ตามความในหมวด 3 ว่าด้วย ข้อบังคับด้านจริยธรรมของวิชาชีพ แห่งพระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 มาตรา 42 ที่บัญญัติว่า *"ให้คณะกรรมการนโยบายจัดทำข้อบังคับด้านจริยธรรมของวิชาชีพเกี่ยวกับการผลิตและการเผยแพร่รายการ โดยคำนึงถึงความเห็นของตัวแทนพนักงานและลูกจ้างขององค์กร ผู้ผลิตรายการ ผู้รับชม และรับฟังรายการ และผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน การผลิต การจัดหาและการเผยแพร่รายการขององค์การ*

ข้อบังคับด้านจริยธรรมของวิชาชีพตามวรรคหนึ่ง อย่างน้อยต้องครอบคลุมเนื้อหาสาระในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) ความเที่ยงตรง ความเป็นกลาง และความเป็นธรรม

(2) ความเป็นอิสระของวิชาชีพ และความรับผิดชอบต่อสาธารณชน

(3) การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเป็นส่วนตัว และการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล

(4) การคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากรายการที่แสดงออกถึงความรุนแรง การกระทำอันผิดกฎหมาย หรือศีลธรรม อบายมุข และภาษาอันหยาบคาย

(5) การปฏิบัติต่อเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายและผู้ที่อยู่ในภาวะเศร้าโศก

(6) การจ่ายเงินแก่แหล่งข่าว การรับรางวัลหรือผลประโยชน์ตอบแทนเพื่อให้เสนอข่าวหรือมีส่วนร่วมในการกระทำใดอันกระทำให้ขาดความเป็นธรรมและความเป็นอิสระของวิชาชีพ

(7) การปกป้องและปฏิบัติต่อแหล่งข่าวอย่างเป็นธรรม ให้คณะกรรมการนโยบายเผยแพร่ข้อบังคับด้านจริยธรรมที่จัดทำขึ้นตามวรรคหนึ่งต่อสาธารณชน" จึงเป็นที่มาของการประกาศใช้ข้อบังคับองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย ว่าด้วย จริยธรรมของวิชาชีพเกี่ยวกับการผลิตและการเผยแพร่รายการ พ.ศ. 2563 โดยเฉพาะข้อ 8 จริยธรรมด้านการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเป็นส่วนตัว และการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล ตัวอย่างเช่น ข้อ 8.3 บัญญัติว่า

“การนำเสนอเนื้อหาที่อาจล่วงละเมิดความเป็นส่วนตัวและหรือทำร้ายความรู้สึกของบุคคลรวมทั้งการนำเรื่องราวหรือพฤติกรรมของบุคคลสาธารณะที่ส่งผลกระทบต่อส่วนรวมหรือคนจำนวนมากจะกระทำได้เมื่อพิจารณาถี่ถ้วนแล้วว่า ผลประโยชน์ของมหาชนในการรับรู้ข่าวสารนั้นมีน้ำหนักมากกว่า” และ ข้อ 8.4 บัญญัติว่า “การรายงานข่าวหรือภาพที่เปิดเผยให้เห็นผู้ที่อยู่ในความทุกข์โศก ผู้ที่ได้รับภัยจากหายนะ ผู้ที่อยู่ในภาวะยากลำบาก ทุกข์ทรมานรวมทั้งผู้ป่วย ต้องดำเนินการอย่างเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และนำเสนออย่างเหมาะสมและระมัดระวัง”

นอกจากบทบัญญัติของกฎหมายและจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ตกเป็นข่าวข้างต้นที่ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ตกเป็นข่าวนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมก็มีนโยบายที่จะกำหนดแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้ทุกหน่วยงานภายใต้สังกัด และข้าราชการตำรวจมีมาตรฐานการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และการอนุญาตให้ใช้สถานที่ บุคลากร หรือทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในการถ่ายทำภาพยนตร์ ละคร โฆษณาหรือการบันทึกภาพนิ่ง ดังที่ปรากฏในคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 855/2548 เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพ ต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และที่แก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ผลการปฏิบัติงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติอย่างถูกต้องตรงกัน เพื่อสร้าง ความเชื่อมั่นและเชื่อถือศรัทธาแก่ประชาชนในการให้ความร่วมมือกับข้าราชการตำรวจและสำนักงานตำรวจแห่งชาติด้วยเช่นกัน

สำหรับแนวคิดและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเสรีภาพในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนและการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ตกเป็นข่าวในทางระหว่างประเทศ และต่างประเทศ พบว่าตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกในกฎกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR) มาตรา 19 ข้อ 2 กล่าวว่า “*บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งการแสดงออก รวมถึงเสรีภาพในการแสวงหารับและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความคิดทุกประเภทโดยไม่คำนึงถึงพรมแดน ทั้งนี้ ไม่ว่าด้วยวาจาเป็นลายลักษณ์อักษรหรือการตีพิมพ์ ในรูปของศิลปะ หรือโดยอาศัยสื่อประการอื่นตามที่ตนเลือก*”[7]

---

[7] International Covenant on Civil and Political Rights Article 19

1. Everyone shall have the right to hold opinions without interference.

2. Everyone shall have the right to freedom of expression; this right shall include freedom to seek, receive and impart information and ideas of all kinds, regardless of frontiers, either orally, in writing or in print, in the form of art, or through any other media of his choice.

3. The exercise of the rights provided for in paragraph 2 of this article carries with it special duties and responsibilities. It may therefore be subject to certain restrictions, but these shall only be such as are provided by law and are necessary:

(a) For respect of the rights or reputations of others;

(b) For the protection of national security or of public order (ordre public), or of public health or morals.

จึงเป็นเครื่องยืนยันว่าสื่อมวลชนไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายระหว่างประเทศในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ว่าสื่อมวลชนนั้นสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างอิสระ บนพื้นฐานของเสรีภาพ โดยปราศจากการแทรกแซงของอำนาจรัฐ หรือผู้มีอำนาจ เพื่อให้สื่อมวลชนได้ทำหน้าที่อย่างเต็มที่ ไม่มีการบิดเบือนข้อมูล หรือการเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นเท็จ ในขณะที่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมีการรับรองสิทธิส่วนบุคคล หรือสิทธิในการอยู่ลำพังของบุคคล (right to be let alone) โดยปราศจากการรบกวนจากบุคคลอื่น และเป็นสิทธิที่บุคคลจะคาดหมายได้ว่าข้อมูลส่วนบุคคลของตนจะไม่ถูกเปิดเผยต่อบุคคลที่สามหรือต่อสาธารณชนโดยปราศจากความยินยอม ซึ่งการเปิดเผยนั้นอาจส่งผลให้บุคคลดังกล่าวได้รับความเดือดร้อน อับอาย หรือได้รับความทุกข์ทรมานใจ ดังปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (Universal Declaration of Human Rights of 1948) มาตรา 12 ความว่า *“บุคคลจะถูกแทรกแซงสิทธิในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว ที่อยู่อาศัยหรือการสื่อสาร หรือจะถูกลบหลู่เกียรติยศ และชื่อเสียงโดยพลการไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายจากการแทรกแซงสิทธิหรือการลบหลู่ดังกล่าวนั้น*[8]*” และในอนุสัญญาแห่งยุโรปว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) อัน*เป็นกฎหมายแม่บทในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นโดยสภายุโรป (Council of Europe) ที่มีสมาชิกเข้าร่วมเป็นภาคีจำนวนกว่า 40 ประเทศ โดยมาตรา 8 แห่งอนุสัญญาดังกล่าว ได้บัญญัติถึงการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว และสิทธิในชีวิตครอบครัว[9] ฉะนั้นจึงเห็นได้ว่าในทางระหว่างประเทศก็ให้ความสำคัญต่อเสรีภาพสื่อมวลชน และการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ตกเป็นข่าวไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน

3.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับว่า มีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากที่สุดประเทศหนึ่ง ทั้งรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกายังเป็นต้นแบบของรัฐธรรมนูญที่ให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก โดยรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนเอาไว้ในแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งที่ 1[10] (First Amendment of the Bill of Rights) ความว่า *“รัฐสภาจะบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับ*

---

[8] Universal Declaration of Human Rights 1994: Article 12 *“No one shall be subjected to arbitrary interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to attacks upon his honour and reputation. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks.”*.

[9] Article 8 – Right to respect for private and family life

“1. Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence.

2. There shall be no interference by a public authority with the exercise of this right except such as is in accordance with the law and is necessary in a democratic society in the interests of national security, public safety or the economic well-being of the country, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others.”.

[10] ‘Constitution Annotated Analysis and Interpretation of the U.S. Constitution’. Amdt 1.9.1 Overview of Freedom of the Press, <https://constitution.congress.gov> สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2567.

การสถาปนาศาสนา หรือการห้ามปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาโดยเสรี หรือจำกัดเสรีภาพในการพูด หรือการนำเสนอของสื่อมวลชน หรือสิทธิของประชาชนที่จะร่วมชุมนุมโดยสงบเพื่อที่จะร้องทุกข์ต่อรัฐบาลไม่ได้[11]" ฉะนั้น จากเจตนารมณ์ของการแก้ไขบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการแยกเสรีภาพในการพูด (freedom of speech) และเสรีภาพของสื่อมวลชน (freedom of the press) ออกจากกันอย่างชัดเจน

3.2.1 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเสรีภาพในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน

แม้ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์หรือประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี แต่ก็มีการรับรองหรือการคุ้มครองเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชนทั้งในระดับรัฐธรรมนูญ และกฎหมายรัฐบัญญัติ ซึ่งเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร ดังนี้

1) รัฐธรรมนูญแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา

นับตั้งแต่ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ครั้งที่ 1 ให้มีการรับรองเสรีภาพต่าง ๆ ของประชาชน เช่น เสรีภาพในทางศาสนา เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการชุมนุมโดยสันติเพื่อเรียกร้องต่อรัฐบาลอย่างชัดแจ้ง ตามเจตนารมณ์ของการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่กล่าวไปแล้วข้างต้นนั้น การคุ้มครองเสรีภาพต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญแห่งประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้แก้ไขใหม่นี้ ยังหมายความรวมถึงเสรีภาพในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชนอีกด้วย[12] โดยการแสดงออกถึงการให้ความสำคัญกับเสรีภาพของสื่อมวลชนที่ถูกรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญดังกล่าว ได้ปรากฏออกมาในรูปแบบของคำตัดสินของศาลสูงแห่งสหรัฐอเมริกา (U.S. Supreme Court) ซึ่งได้พัฒนาหลักเสรีภาพของสื่อมวลชนไว้ในคำตัดสินในคดีต่าง ๆ เช่น คดี New York Times Co. v. Sullivan[13] ที่เกิดขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1960 จากสถานการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยสำนักพิมพ์นิวยอร์กไทมส์ซึ่งเป็นสำนักพิมพ์ที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของสหรัฐอเมริกาได้นำเสนอข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของ Sullivan ในฐานะกรรมาธิการด้านความปลอดภัยสาธารณะ ว่าปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้อง จึงเป็นการหมิ่นประมาทและทำให้เขาเสียชื่อเสียง โดย Sullivan ได้มีหนังสือถึงสำนักพิมพ์นิวยอร์กไทมส์เพื่อให้ยุติการนำเสนอข้อมูลดังกล่าวต่อสาธารณะ แต่สำนักพิมพ์นิวยอร์กไทมส์ปฏิเสธที่จะดำเนินการตามคำขอดังกล่าว Sullivan จึงได้ยื่นฟ้องสำนักพิมพ์นิวยอร์กไทมส์ในข้อหาหมิ่นประมาทต่อศาลแห่งรัฐแอละแบมา[14] จากคดีดังกล่าวนี้ท้ายที่สุดศาลสูงแห่งสหรัฐอเมริกาได้มีคำตัดสินให้สำนักพิมพ์นิวยอร์กไทมส์เป็นฝ่ายชนะ นำไปสู่การกำหนดห้ามมิให้มีการกำหนดบทลงโทษทางอาญาหรือการเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งกับ

---

[11] *"Congress shall make no law respecting an establishment of religion, or prohibiting the free exercise thereof; or abridging the freedom of the press; or the right of the people peaceably to assemble, and to petition the government for a redress of grievances"*.

[12] 'Constitution Annotated Analysis and Interpretation of the U.S. Constitution', Amdt 1.1 Overview of First Amendment, Fundamental Freedoms, <https://constitution.congress.gov> สืบค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2567.

[13] JUSTIA, 'Freedom of Expression: Is There a Difference Between Speech and Press?' (JUSTIA) <https://law.justia.com> สืบค้นเมื่อ 11 เมษายน 2567.

[14] New York Times Co v. Sullivan, 376 US 254 (1964).

บุคคลที่วิจารณ์หรือติติงการดำเนินการที่ชอบด้วยกฎหมายของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่รัฐ[15] แต่อย่างไรก็ดี การคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชนก็ไม่ใช่สิทธิเด็ดขาด ซึ่งรัฐอาจพิจารณาลงโทษการกระทำอันเป็นละเมิดสิทธิของผู้อื่นได้[16] แต่ก็ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงของคดีเป็นสำคัญ ตัวอย่างเช่น การพิจารณาว่าสื่อมวลชนใดกระทำการฝ่าฝืนความผิดฐานหมิ่นประมาทหรือไม่ สามารถพิจารณาได้ 2 ประการ[17] คือ (1) เป็นการนำเสนอข่าวในลักษณะวิพากษ์วิจารณ์การบริหารงานของรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่โดยตรง (public official) และ (2) เป็นการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับเอกชนโดยทั่วไป ในฐานะที่บุคคลนั้นเป็นบุคคลสาธารณะ (public figures) หรือบุคคลธรรมดา (private individuals) ซึ่งในหลาย ๆ คดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทของสื่อมวลชนในเรื่องเกี่ยวกับสาธารณชนหรือบุคคลสาธารณะ ได้นำไปสู่การให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนให้สามารถนำเสนอข่าวได้หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิในการรับรู้ของประชาชน (right to know)

2) รัฐบัญญัติว่าด้วยการสื่อสาร ค.ศ. 1934

รัฐบัญญัติว่าด้วยการสื่อสาร ค.ศ. 1934 หรือ Communications Act 1934 ได้กล่าวถึงองค์กรที่เรียกว่า The Federal Communications Commission (FCC) หรือ คณะกรรมการการสื่อสารของรัฐ เป็นคณะกรรมการที่ทำหน้าที่กำกับดูแลกิจการวิทยุโทรทัศน์ทุกประเภทในประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะเป็นกิจการสาธารณะ หรือกิจการเชิงพาณิชย์ รวมถึงช่องรายการต่าง ๆ ทุกประเภท เช่น ช่องรายการข่าวหรือช่องรายการเด็ก รายการบันเทิง หรือเกมส์โชว์ เป็นต้น[18] โดยมาตรา 1 แห่งรัฐบัญญัติว่าด้วยการสื่อสาร ค.ศ. 1934 ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการบังคับใช้รัฐบัญญัติฉบับนี้ว่ามีขึ้น *“เพื่อวัตถุประสงค์ในการควบคุมการค้าระหว่างรัฐและต่างประเทศในการสื่อสารทางสายและวิทยุ เพื่อให้ประชาชนทุกคนในสหรัฐอเมริกาเข้าถึงได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ สีผิว ศาสนา ชาติกำเนิด หรือเพศ การบริการสื่อสารผ่านสายหรือวิทยุที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ทั่วประเทศและทั่วโลก โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอและสมเหตุสมผล ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันประเทศ หรือส่งเสริมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยการใช้วิทยุสื่อสาร และเพื่อวัตถุประสงค์ในการรักษาความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น การดำเนินการตามนโยบายนี้อย่างมีประสิทธิผลโดยการรวมอำนาจที่กฎหมายได้รับก่อนหน้านี้ไปยังหน่วยงานหลาย ๆ แห่ง และให้อำนาจเพิ่มเติมเกี่ยวกับการค้าผ่านสายและวิทยุระหว่างรัฐและระหว่างประเทศ และวิทยุคมนาคม...*[19]*”* ดังนั้น คณะกรรมการการสื่อสารของรัฐ

---

[15] นคร วัลลิภากร และวิทวัส ออรัตนชัย, ‘การใช้อำนาจรัฐกับสื่อสารมวลชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550’ (รายงานวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2554) 85.

[16] Near v. Minnesota, 283 US 697 (1931).

[17] ปิยนุช สว่างแจ้ง, ‘บทวิเคราะห์รัฐธรรมนูญ เรื่องสิทธิเสรีภาพสื่อมวลชน’ (รัฐสภา) https://www.parliament.go.th สืบค้นเมื่อ 11 เมษายน 2567.

[18] สุธิศักดิ์ ดอกไม้งาม, ‘หลักจริยธรรมกับการใช้เสรีภาพของสื่อมวลชนที่กระทบต่อสิทธิส่วนตัว’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม 2562) 76.

[19] Communications Act 1934 Sec.1 “*For the purpose of regulating interstate and foreign commerce in communication by wire and radio so as to make available, so far as possible, to all the people of the United States, without discrimination on the basis of race, color, religion, national origin, or sex, a rapid, efficient,*

จึงมีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะและส่วนรวม โดยเฉพาะการตรวจตราข่าวและความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับการหมิ่นประมาท เรื่องลามกอนาจาร และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติ[20] เป็นต้น

3.2.2 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ตกเป็นข่าว

ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 17 กันยายน ค.ศ. 1787 ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่เปลี่ยนแปลงแนวคิดของโลกเกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยในปี ค.ศ. 1890 ได้มีการกล่าวถึง “สิทธิในความเป็นส่วนตัว (right to privacy)” โดยนักวิชาการด้านกฎหมายที่มีความเห็นพ้องต้องกันว่ามนุษย์ทุกคนควรมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว หรือ “สิทธิในการอยู่ลำพังของบุคคล (right to be let alone)” โดยปราศจากการรบกวน กล่าวคือ บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะไม่ถูกสังเกต รู้เห็น สืบความลับ รวมทั้งมีสิทธิที่จะอยู่โดยปราศจากการแทรกแซงจากสังคม[21] กระทั่งในปี ค.ศ. 1965 ศาลสูงสุดสหรัฐอเมริกา (U.S. Supreme Court) ก็ได้มีคำตัดสินว่าสิทธิในความเป็นส่วนตัว (right to privacy) ว่าถือเป็นสิทธิที่ได้รับความคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญ[22]

1) กฎหมายลักษณะละเมิด

เมื่อพิจารณาหลักการทั่วไปของกฎหมายลักษณะละเมิด (privacy tort) ที่ปรากฏในแนวทางคำพิพากษาของศาล (Restatement) ซึ่งถูกรวมรวบไว้โดย American Law Institute พบว่าในส่วนที่ 558 ของ Restatement of Torts ได้วางหลักไว้ว่า[23]

Nationwide, and world-wide wire and radio communication service with adequate facilities at reasonable charges, for the purpose of the national defense, for the purpose of promoting safety of life and property through the use of wire and radio communication, and for the purpose of securing a more effective execution of this policy by centralizing authority heretofore granted by law to several agencies and by granting additional authority with respect to interstate and foreign commerce in wire and radio communication, there is hereby created a commission to be known as the “Federal Communications Commission,” which shall be constituted as hereinafter provided, and which shall execute and enforce the provisions of this Act.”.

[20] อรุณี หิรัญรักษ์, *การสื่อสารมวลชนโลก (Global Communication)* (บริษัท เอเชีย แปซิฟิก มัลติมีเดีย จำกัด 2542) 343.

[21] Samuel D Warren and Louis D Brandeis, 'The Right to Privacy' 4 Harvard Law Review 193 (1890) <http://www.lawrence.edu> อ้างถึงใน คณาธิป ทองรวีวงศ์, ‘ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลสาธารณะ : กรณีศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายไทย’ (2558) 1 วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย 204 <https://utcc2.utcc.ac.th/lawjournal/71/200_223.pdf> สืบค้นเมื่อ 14 เมษายน 2567.

[22] Griswold v. Connecticut, 381 US 479 (1965).

[23] Restatement (2d) of Torts Sec. 558 Elements Stated

To create liability for defamation there must be:

(a) a false and defamatory statement concerning another;

(b) an unprivileged publication to a third party;

(c) fault amounting at least to negligence on the part of the publisher (with respect to the act of publication); and

“องค์ประกอบความรับผิด ในความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้

(a) ข้อความอันเป็นเท็จและหมิ่นประมาทที่เกี่ยวกับบุคคลอื่น

(b) การเผยแพร่ข้อความต่อบุคคลที่สามโดยปราศจากสิทธิพิเศษ (unprivileged publication)

(c) การกระทำผิดอย่างน้อยต้องเป็นการกระทำโดยประมาทของผู้เผยแพร่ (เกี่ยวกับการกระทำในการเผยแพร่) และ

(d) การที่ฟ้องร้องสามารถทำได้โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายพิเศษ หรือมีความเสียหายพิเศษเกิดจากการเผยแพร่ข้อความนั้น”

ดังนั้น จากส่วนที่ 558 ดังกล่าว สามารถพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญของการละเมิดสิทธิเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทหรือความเสียหายแก่ชื่อเสียงได้ 4 องค์ประกอบ คือ (1) จำเลยเผยแพร่ข้อความอันเป็นเท็จและหมิ่นประมาทเกี่ยวกับโจทก์ (2) ข้อความเท็จนั้นถูกเผยแพร่ต่อบุคคลที่สาม (3) การกระทำดังกล่าวเกิดจากการกระทำของจำเลยไม่ว่าโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม และ (4) ข้อความดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายต่อโจทก์[24] ด้วยเหตุนี้ เมื่อบุคคลผู้ตกเป็นข่าวถูกกระทบสิทธิจากการเผยแพร่ข้อความอันเป็นเท็จต่อบุคคลที่สาม โดยเมื่อบุคคลที่สามได้รับรู้ถึงข้อความอันเป็นเท็จที่ถูกเผยแพร่นั้น ทำให้บุคคลผู้ตกเป็นข่าวได้รับความเสียหาย ผู้กระทำจะมีความรับผิดฐานละเมิดตาม Restatement of Torts

นอกจากนี้ “The Restatement (second) of torts 1997” ยังได้มีการกล่าวถึงหลักการเกี่ยวกับ “การละเมิดสิทธิส่วนตัว (privacy torts)” เอาไว้ในส่วนที่ 652A -652E ดังนี้[25]

“652 A หลักทั่วไป

(1) ผู้ใดทำการล่วงละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้อื่น ผู้นั้นจะต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น

(2) การละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว ได้แก่

(a) การแทรกแซงความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้อื่น โดยปราศจากเหตุอันควร ตามที่ระบุใน 652B หรือ

(b) การแสวงหาประโยชน์จากชื่อ หรือสิ่งอื่นในลักษณะเดียวกันของผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอม ตามที่ระบุใน 652C หรือ

(c) การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น โดยปราศจากเหตุอันควร ตามที่ระบุใน 625D หรือ

(d) either actionability of the statement irrespective of special harm or the existence of special harm caused by the publication.

[24] คณาธิป ทองรวีวงศ์ (เชิงอรรถ 21) 205.

[25] สุธิศักดิ์ ดอกไม้งาม (เชิงอรรถ 18) 65-70.

(d) การเผยแพร่สิ่งที่ทำให้สาธารณชนเกิดสำคัญผิดในตัวของผู้อื่น โดยปราศจากเหตุอันควร ตามที่ระบุใน 652E[26]"

2) กฎหมายหมิ่นประมาท

David Partlett และ Ada Griggs Candler ศาสตราจารย์ทางกฎหมายแห่ง Emory University ได้ให้นิยามคำว่า "defamation" ว่าหมายถึง *"ข้อความที่บุคคลหนึ่งกล่าวถึงบุคคลอื่น ซึ่งส่งผลเสียต่อความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ในสังคม"* และ Ken Paulson ผู้อำนวยการศูนย์ Free Speech Center ของ Middle Tennessee University ให้นิยามคำว่า "defamation" หมายถึง *"ข้อความจริงหรือเท็จ หรือข้อความหมิ่นประมาท ที่ทำให้บุคคลใดเสียชื่อเสียง หรือเป็นการกระทำที่ทำให้ชื่อเสียงของบุคคลใดเสื่อมเสียลง[27]"*

ปัจจุบันในแต่ละมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ของกฎหมายหมิ่นประมาท (defamation law) ของตนเอง เนื่องจากแต่ละมลรัฐ (50 มลรัฐ) มีระบบกฎหมายแยกต่างหากออกจากกัน แต่อย่างไรก็ดี หากพิจารณากฎหมายว่าด้วยละเมิดของมลรัฐต่าง ๆ พบว่ากฎหมายดังกล่าวนั้นมีหลักเกณฑ์ส่วนใหญ่ที่มีความคล้ายคลึงกัน เพราะมีที่มาจากกฎหมายทั่วไป หรือกฎหมายที่มีรากฐานเดียวกัน กล่าวคือ เป็นกฎหมายที่ได้รับการพัฒนาหรือแก้ไขด้วยวิธีการดำเนินการทางกฎหมายของรัฐและคำตัดสินของฝ่ายตุลาการ ดังเช่น การที่แต่ละรัฐใช้อำนาจในการตรากฎหมายเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทภายใต้รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา โดยการแก้ไขรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาครั้งแรก ที่ห้ามมิให้มีการจำกัดเสรีภาพในการพูดหรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร อันเป็นข้อห้ามที่ศาลฎีกาของสหรัฐอเมริกาได้ตีความ เพื่อกำหนดขอบเขตเกี่ยวกับหน้าที่ของโจทก์ในการพิสูจน์ความเสียหายและค่าเสียหายจากการหมิ่นประมาท เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ โจทก์ในคดีหมิ่นประมาทในศาลอเมริกันจะต้องพิสูจน์ว่าข้อความที่ถูกกล่าวหาว่าหมิ่นประมาทนั้นเป็นเท็จ และจำเลยเป็นฝ่ายผิดในการเผยแพร่ข้อความดังกล่าว หรือการกล่าวอ้าง "ความผิด" ในกรณีของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือ "บุคคลสาธารณะ" ต้องพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีการกระทำเผยแพร่ข้อความหมิ่นประมาทด้วย "เจตนามุ่งร้ายโดยแท้" หรือการพิสูจน์ว่าจำเลยผู้นั้นรู้ว่าข้อความนั้นเป็นเท็จหรือการไม่รู้ถึงความเป็นเท็จเกิดขึ้นจากความประมาทของจำเลย นอกจากนี้ ยังกำหนดให้โจทก์ในคดีหมิ่นประมาทต้องพิสูจน์ "ความเสียหายที่เกิดขึ้น"[28] โดยการละเมิดฐานหมิ่นประมาท อาจเกิดขึ้นได้หลายกรณี เช่น การหมิ่น

---

[26] 652A. General Principle

(1) One who invades the right of privacy of another is subject to liability for the resulting harm to the interests of the other.

(2) The right of privacy is invaded by:

(a) unreasonable intrusion upon the seclusion of another, as stated in 652B; or

(b) appropriation of the other's name or likeness, as stated in 652C; or

(c) unreasonable publicity given to the other's private life, as stated in 652D; or

(d) publicity that unreasonably places the other in a false light before the public, as stated in 652E.

[27] US News, 'Defamation, Libel and Slander: What Do They Mean and How Do They Differ?' <https://law.usnews.com> สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2567.

[28] John J Walsh and Alan S Lewis, 'Defamation and Privacy Law in The United States of America' <https://www.carter-ruck.com> สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2567.

ประมาทด้วยข้อความที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือการใส่ร้ายด้วยวาจา ซึ่งโจทก์จะต้องพิสูจน์ความเสียหายพิเศษที่เกิดขึ้น ได้แก่ การแสดงหลักฐานการสูญเสียทางการเงินที่เกิดขึ้นจริง เว้นแต่ข้อความที่เข้าข่ายการหมิ่นประมาท ใน 4 กรณีต่อไปนี้ ที่ไม่จำเป็นต้องมีการพิสูจน์ความเสียหายพิเศษ ได้แก่ (1) กล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา (2) กล่าวหาว่ามีโรคติดต่อที่น่ารังเกียจ (3) กล่าวหาว่ามีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม หรือ (4) การกล่าวหาว่าประพฤติมิชอบอย่างร้ายแรง[29]

3) กฎหมายต่อต้านปาปาราซซี่

"กฎหมายต่อต้านปาปาราซซี่ (anti-paparazzi Law)" เป็นกฎหมายที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา (California Civil Code) ซึ่งมาตรา 1708.8 (Section 1708.8) ได้บัญญัติถึงความผิดเกี่ยวกับการละเมิดความเป็นส่วนตัวจากการถ่ายภาพไว้โดยเฉพาะ แต่อย่างไรก็ดี แม้กฎหมายดังกล่าวจะใช้ชื่อว่า "Anti-paparazzi" แต่เนื้อหาใจความหลักของกฎหมายฉบับนี้ยังหมายความที่ครอบคลุมถึงการกระทำของช่างภาพที่ตามถ่ายภาพบุคคลอื่นหรือบุคคลทั่วไป เพื่อนำภาพดังกล่าวไปใช้ในเชิงพาณิชย์ เช่น การนำภาพดังกล่าวไปขายให้แก่สื่อมวลชน และสำนักพิมพ์ต่าง ๆ เป็นต้น[30]

"กฎหมายต่อต้านปาปาราซซี่" ถือเป็นกฎเกณฑ์ที่คุ้มครองบุคคลทุกคน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลสาธารณะหรือไม่ก็ตามจากถูกถ่ายภาพโดยไม่ได้รับความยินยอม เพื่อนำภาพนั้นไปใช้เชิงพาณิชย์หรือถูกนำไปใช้เป็นประโยชน์ทางการค้า โดยในปี ค.ศ. 2010 ได้เพิ่มเติมความผิดและบทลงโทษ สำหรับผู้ที่ขับรถในสภาพที่อาจก่ออันตรายในการแสวงหาภาพถ่ายเพื่อผลประโยชน์ทางการค้า โดยมีโทษจำคุก 6 เดือน[31] นอกจากนี้ ในการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งนี้ ยังได้ขยายความรับผิดไปถึงนายจ้างที่จ้างลูกจ้างไปถ่ายภาพบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลสาธารณะอีกด้วย[32] นอกจากนี้ กฎหมายต่อต้านปาปาราซซี่ ยังมีบทบัญญัติที่คุ้มครองบุคคลผู้ตกเป็นข่าวโดยการเป็นข่าวผ่านวิธีการเผยแพร่ภาพถ่ายของบุคคลนั้นอีกด้วย[33]

3.3 ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ในส่วนของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้น แม้สื่อมวลชนเยอรมันจะมีสิทธิเสรีภาพในการเขียนหรือนำเสนอข่าวสารได้อย่างเสรี แต่ก็ต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย ตัวอย่างเช่น หนังสือพิมพ์ในเยอรมันได้มีการจัดตั้งสภาการหนังสือพิมพ์ขึ้นเพื่อทำหน้าที่ควบคุมกันเองระหว่าง

---

[29] เพิ่งอ้าง.

[30] สุธิศักดิ์ ดอกไม้งาม (เชิงอรรถ 18) 68.

[31] US Today, 'Anti-paparazzi law strengthened in California' <https://www.usatoday.com/story/life/people/2015/09/30/court-upholds-california-law-to-control-paparazzis-driving/73112582/> สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2567.

[32] Devan Orr, 'Privacy Issues and the Paparazzi' 4 Arizona State University Sports and Entertainment Law Journal 319, 328 (2015) <https://scholarship.law.wm.edu/cgi/iewcontent.cgi?article=1152&context=libpubs> สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2567.

[33] สุธิศักดิ์ ดอกไม้งาม (เชิงอรรถ 18) 68-70.

หนังสือพิมพ์ด้วยกัน หน้าที่ของสภาการหนังสือพิมพ์ในเยอรมันจะมีขอบข่ายการดูแลที่มากกว่าสภาการหนังสือพิมพ์ในประเทศอื่น ๆ โดยสภาการหนังสือพิมพ์ในเยอรมันจะไม่ได้ควบคุมเฉพาะหนังสือพิมพ์เท่านั้นแต่ควบคุมไปถึงนิตยสาร หรือสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ซึ่งปัจจุบันพบว่าประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเสรีภาพของสื่อมวลชน และการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ตกเป็นข่าว ดังนี้

3.4.1 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเสรีภาพในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน

สำหรับการคุ้มครองเสรีภาพในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

รัฐธรรมนูญแห่งประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Basic Law) ได้กำหนดความคุ้มครองเกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไว้ในมาตรา 5 (1) ความว่า *"บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิอย่างเสรีในการแสดงความคิดเห็นและเผยแพร่ความคิดเห็นของตนโดยการพูด การเขียน และรูปภาพ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข้อมูลที่เข้าถึงได้ทั่วไปโดยปราศจากการขัดขวาง เสรีภาพของสื่อมวลชนและเสรีภาพในการเสนอข่าวสารด้วยการกระจายเสียงและภาพยนตร์ย่อมได้รับการรับรองโดยไม่มีการตรวจสอบแต่ประการใด"*[34] ฉะนั้น เมื่อสื่อมวลชนในฐานะประชาชนคนหนึ่งถูกกระทบสิทธิก็ย่อมสามารถนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมันเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนโดยศาลรัฐธรรมนูญได้ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยตัดสินคดี ตลอดจนตีความอธิบายในกรณีปัญหาหรือข้อพิพาทต่าง ๆ ที่นำขึ้นสู่ศาล[35]

2) ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน

ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (Bürgerliches Gesetzbuch-BGB) ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล มิให้ถูกล่วงละเมิดจากบุคคลอื่น อันเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดเพิ่มเติมจากบทบัญญัติทั่วไปในมาตรา 823 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศเยอรมัน โดยบัญญัติในมาตรา 826 ว่า *"บุคคลใดโดยจงใจก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่นด้วยการฝ่าฝืนศีลธรรมอันดี จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น[36]"* ซึ่งบทบัญญัติในมาตรา 826 มิได้มีการจำกัดความเสียหายเฉพาะแต่สิทธิเด็ดขาดดังเช่นมาตรา 823 เท่านั้น ทำให้การคุ้มครองความเสียหายตามมาตรา 826 จึงครอบคลุมถึงความเสียหายอย่างอื่นที่เกิดจากการกระทำ

---

[34] 'กฎหมายพื้นฐาน สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี' (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ) <http://elibrary.constitutionalcourt.or.th> สืบค้นเมื่อ 13 เมษายน 2567.

[35] วิทวัส ออรัตนชัย, 'ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชนที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550' (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2556) 89.

[36] German Civil Code Section 826 Intentional damage inflicted in a manner offending common decency

"A person who, in a manner offending common decency, intentionally inflicts damage on another person is liable to the other person to provide compensation for the damage.".

โดยจงใจจากการฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีรวมถึงการให้ความคุ้มครองแก่เสรีภาพของสื่อมวลชนในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารด้วย[37]

3.3.2 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ตกเป็นข่าว

สำหรับการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ตกเป็นข่าวในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีรูปแบบการคุ้มครองที่ชัดเจนทั้งในระดับรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุด และในกฎหมายในระดับกฎหมายรัฐบัญญัติ หรือประมวลกฎหมายแพ่ง และประมวลกฎหมายอาญา ดังนี้

1) รัฐธรรมนูญแห่งประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

รัฐธรรมนูญของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้บัญญัติถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการแสดงความคิดเห็น หรือเผยแพร่ความคิดเห็นในขณะเดียวกันก็ให้คุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคล โดยแนวคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชนในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้เปรียบเทียบสถานะของสื่อมวลชนว่าเป็นเสมือนอำนาจที่ 4 นับถัดจากอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ซึ่งอำนาจเหล่านี้ล้วนเป็นอำนาจที่ต้องถูกจำกัด กล่าวคือ บุคคลผู้ตกเป็นข่าวนั้นย่อมมีสิทธิที่จะปฏิเสธได้ หากบุคคลนั้นตกเป็นข่าว และรู้สึกว่าข้อความในข่าวไม่เป็นความจริง ซึ่งสิทธินี้เรียกว่า *"สิทธิในการตอบโต้ (right to reply)"* โดยการจะใช้สิทธิในการตอบโต้นี้ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนดในกฎหมาย[38] ตัวอย่างเช่น

รัฐธรรมนูญแห่งประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 5 (1) วางหลักว่า *"บุคคลมีสิทธิที่จะแสดงออกและโฆษณาโดยเสรี ซึ่งความเห็นของตนโดยการพูด การเขียนและรูปภาพ และมีสิทธิโดยเสรีที่จะแสวงหาข่าวสารให้แก่ตนเองจากแหล่งข่าวสาธารณะ เสรีภาพในการพิมพ์ และเสรีภาพในการรายงานข่าวโดยวิทยุกระจายเสียง และโดยสิทธิในเกียรติยศส่วนตัวจะละเมิดมิได้"* ซึ่งมาตรา 5 นี้เป็นการรับรองเสรีภาพของบุคคลในการแสดงความคิดเห็นด้วย และยังคุ้มครองสิทธิของบุคคลในการแสวงหาข่าวสารโดยเสรี[39]

นอกจากนี้ ตามมาตรา 2[40] ของรัฐธรรมนูญนี้ ได้กล่าวถึง "สิทธิในตัวบุคคล" หรือ "สิทธิในการพัฒนาบุคลิกภาพ" ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายทำนองเดียวกับสิทธิความเป็นส่วนตัว โดยปรากฏการตีความความหมายตามแนวคำพิพากษาและเอกสารตำราต่าง ๆ ดังนี้[41]

---

[37] วิทวัส ออรัตนชัย (เชิงอรรถ 35) 91.

[38] Eva Steinlein, 'ABC of the German media system' <https://www.deutschland.de/en/topic/culture/an-verview-of-press-freedom-and-the-media-in-germany> สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2567.

[39] วิทวัส ออรัตนชัย (เชิงอรรถ 35) 89.

[40] รัฐธรรมนูญแห่งประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 2

(1) บุคคลมีสิทธิที่จะพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองได้โดยเสรี ตราบใดที่ไม่เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นหรือละเมิดระบอบรัฐธรรมนูญ หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

(2) บุคคลมีสิทธิในชีวิตและสิทธิในร่างกายของตนที่จะละเมิดมิได้ เสรีภาพของบุคคลจะถูกละเมิดมิได้ การกำจัดสิทธิดังกล่าวจะกระทำได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมาย.

[41] วิทวัส ออรัตนชัย (เชิงอรรถ 35) 90.

(1) การล่วงเกินขอบเขตส่วนตัวของบุคคล ได้แก่ การลอบถ่ายภาพบุคคลในสถานที่ส่วนตัว การลอบอัดเสียง การรับฟัง การสนทนาทางโทรศัพท์ การชักจูงให้ซื้อสินค้าโดยใช้อุปกรณ์ทางจิตวิทยาถึงขนาดที่ผู้ซื้อไม่อยู่ในฐานะที่จะตัดสินใจได้เอง การผ่าตัดชิ้นส่วนของร่างกายออกจากร่างกายของผู้ตายโดยไม่ได้รับความยินยอมจากญาติของผู้ตาย

(2) การเปิดเผยเรื่องราวส่วนตัว ได้แก่ การเปิดเผยจดหมายและเอกสารลับโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เขียนหรือผิดไปจากลักษณะที่ผู้เขียนได้ให้ความยินยอม การเปิดเผยในการตรวจโรคแก่บุคคลที่สามซึ่งไม่ใช่ผู้ที่ควรมีสิทธิทราบ การสร้างภาพยนตร์หรือการบรรยายเกี่ยวกับชีวิตโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ที่ถูกกล่าวถึง การปลอมแปลงประวัติของบุคคลในนวนิยายหรือบทความโดยไม่ได้เปลี่ยนแปลงสาระสำคัญซึ่งผู้อ่านเข้าใจได้ว่าเป็นคนอื่น หรือการเปิดเผยชื่อที่เจ้าของปกปิดเป็นความลับ

(3) การใช้รูปภาพ รูปถ่าย ชื่อ เครื่องหมาย หรือสิ่งอื่นในทำนองเดียวกันเพื่อการโฆษณาโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของหรือผู้ถูกกล่าวถึง

(4) การล่วงเกินเกียรติคุณของบุคคล

2) ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน

ประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 823 วางหลักเรื่องความผิดทางละเมิดไว้ว่า *"(1) บุคคลใดเจตนา หรือประมาทเลินเล่อ กระทำการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอื่นใดของบุคคลอื่น ผู้นั้นต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อบุคคลนั้น สำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำดังกล่าว*

(2) บุคคลย่อมมีหน้าที่ตามกฎหมาย หากบุคคลนั้นละเมิดต่อบทบัญญัติที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองบุคคลอื่น บุคคลนั้นต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเมื่อได้กระทำละเมิดกฎหมาย เว้นแต่ในกรณีที่บทบัญญัตินั้นกำหนดให้การละเมิดอาจเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องมีความผิด[42]*"*

กล่าวคือ สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 823 ต้องเป็นสิทธิเด็ดขาด โดยสิทธิเด็ดขาดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 823 (1) คือ สิทธิที่บุคคลจะไม่ถูกทำร้าย ในอนามัย เสรีภาพ หรือทรัพย์สิน ตลอดจนสิทธิอื่น ๆ ทำนองเดียวกับสิทธิในกรรมสิทธิ และหมายความรวมถึงบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองบุคคลอื่น ตามมาตรา 823 (2) อีกด้วย นอกจากนี้บทบัญญัติมาตรา 826 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งดังกล่าว ได้บัญญัติว่า *"บุคคลใดจงใจก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่นโดยการที่ฝ่าฝืนศีลธรรมอันดีจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น*[43]*"*

---

[42] German Civil Code (BGB) Sec. 823

(1) A person who, intentionally or negligently, unlawfully injures the life, body, health, freedom, property or another right of another person is liable to make compensation to the other party for the damage arising from this.

(2) The same duty is held by a person who breaches a statute intended to protect another person. If, according to the contents of the statute, it may also be breached without fault, then liability to compensation only exists in the case of fault.

[43] วิทวัส ออรัตนชัย (เชิงอรรถ 35) 90-91.

3) ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน

สำหรับบทลงโทษในความผิดฐานหมิ่นประมาท ได้ถูกบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี (Strafgesetzbuch – StGB) หมวดที่ 14 ว่าด้วย “การดูหมิ่น (insult)[44]” ดังนี้[45]

มาตรา 187 การหมิ่นประมาท (defamation) บัญญัติว่า “*ผู้ใดรู้ข้อเท็จจริงอย่างสมบูรณ์แล้วทำหรือเผยแพร่ข้อความอันเป็นเท็จหรือลักษณะของบุคคลอื่นอันเป็นเท็จ เป็นผลให้ผู้อื่นได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนจากการสูญเสียความเคารพนับถือจากสาธารณชนหรือชื่อเสียง ความน่าเชื่อถือของเขาตกอยู่ในภาวะอันตราย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือระวางโทษปรับ และหากการกระทำความผิดได้กระทำต่อสาธารณชนหรือการประชุมหรือทำเป็นลายลักษณ์อักษร (มาตรา 11 (3)) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือระวางโทษปรับ*“

มาตรา 188 การดูหมิ่น การนินทา และการหมิ่นประมาทบุคคลในทางการเมือง บัญญัติว่า *“(1) ถ้าความผิดฐานดูหมิ่น (มาตรา 185) ได้กระทำต่อสาธารณะ ในที่ประชุมหรือกระทำเป็นลายลักษณ์อักษร (มาตรา 11 (3)) ได้กระทำต่อบุคคลผู้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของประเทศเกี่ยวกับสถานภาพของผู้เสียหายทางการเมือง และการกระทำความผิดนั้นกระทบต่อการทำกิจกรรมสาธารณะในฐานะนักการเมืองเป็นอย่างมาก ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือตัดสิทธิทางการเมืองระดับประเทศเหลือเพียงการเมืองระดับท้องถิ่น*

(2) การนินทาว่าร้ายบุคคลอื่น (มาตรา 186) ภายใต้เงื่อนไขเดียวกันในวรรคก่อน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนถึงห้าปี และการหมิ่นประมาท (มาตรา 187) ภายใต้เงื่อนไขเดียวกันต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี”

มาตรา 189 การหมิ่นประมาทต่อผู้ตาย บัญญัติว่า *“ผู้ใดทำให้ผู้ตายได้รับความเสื่อมเสียแก่ชื่อเสียง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือระวางโทษปรับ”*

จากบทบัญญัติดังกล่าว เห็นได้ว่าตามประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน ได้แบ่งประเภทของความผิดฐานหมิ่นประมาทออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ประการแรก การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทที่ไม่ได้กระทำลงในที่ประชุมหรือต่อสาธารณชน และประการที่สอง การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทที่ได้กระทำลงไปในที่ประชุมหรือต่อสาธารณชน โดยกำหนดบทลงโทษสำหรับความผิดดังกล่าวไว้แตกต่างกัน ซึ่งหากเป็นการกระทำความผิดหมิ่นประมาทที่ได้กระทำลงในที่ประชุมหรือต่อสาธารณชน กฎหมายได้กำหนดโทษในอัตราที่สูงกว่า[46] นอกจากนี้ กฎหมายเยอรมันยังให้ความคุ้มครองต่อสิทธิในชื่อเสียงของผู้ตายอีกด้วย

---

[44] เพิ่งอ้าง 91.

[45] เพิ่งอ้าง 91-92.

[46] เพิ่งอ้าง 91.

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบกฎหมายในคุ้มครองเสรีภาพในการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน

ประเทศ	การคุ้มครองโดยกฎหมาย		
	รัฐธรรมนูญ	**กฎหมายทั่วไป**	**กฎหมายเฉพาะ**
ไทย	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ - ประมวลกฎหมายอาญา - พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 - พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562	-
สหรัฐอเมริกา	รัฐธรรมนูญแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา	-	รัฐบัญญัติว่าด้วยการสื่อสาร ค.ศ. 1934
สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	รัฐธรรมนูญแห่งประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน	-

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบกฎหมายในคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ตกเป็นข่าว

ประเทศ	การคุ้มครองโดยกฎหมาย		
	รัฐธรรมนูญ	**กฎหมายทั่วไป**	**กฎหมายเฉพาะ**
ไทย	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ - ประมวลกฎหมายอาญา - พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 - พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562	- พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 - พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551
สหรัฐอเมริกา	รัฐธรรมนูญแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา	- American Law Institute ส่วนที่ 558	กฎหมายต่อต้านปาปาราซซี่

ประเทศ	การคุ้มครองโดยกฎหมาย		
	รัฐธรรมนูญ	กฎหมายทั่วไป	กฎหมายเฉพาะ
		ของ Restatement of Torts - กฎหมายหมิ่นประมาท	
สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	รัฐธรรมนูญแห่งประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	- ประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 823 - ประมวลกฎหมายอาญา หมวดที่ 14	-

4. ปัญหาผลกระทบจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

จากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลข่าวสาร และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ผู้สื่อข่าว และนักวิชาการ เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในปัจจุบัน ทั้งในบริบทของการทำหน้าที่เพื่อสร้างความกระจ่าง หรือเตือนภัยให้แก่สังคมเกี่ยวกับความปลอดภัยสาธารณะ เห็นได้ว่าในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในบางครั้งอาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ได้ ตัวอย่างเช่น การไม่เคารพสิทธิมนุษยชนของผู้ตกเป็นข่าว หรือการกระทำเอาอย่างหรือพฤติกรรมเลียบแบบ ซึ่งในปัจจุบันมีปัญหาที่เกิดขึ้นและทำให้สื่อมวลชนถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากในประเด็น ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชน

เนื่องจากปัจจุบันการนำเสนอข้อมูลข่าวมีรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย และสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการนำเสนอในรูปแบบสื่อดิจิทัล หรือภาพเคลื่อนไหว ซึ่งสามารถสร้างความดึงดูดสนใจจากผู้รับชมได้ง่าย ดังนั้น เป้าหมายของการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนจึงมีปัจจัยภายนอกคือการแข่งขันเพื่อนำเสนอข่าวได้รวดเร็วและน่าสนใจ อันนำไปสู่ปัญหาการละเมิดสิทธิต่าง ๆ ของบุคคลได้

4.1.1 การละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของผู้เสียหาย หรือบุคคลแวดล้อม

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าวด้วยภาพหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของสื่อมวลชน เพื่อกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นและชวนให้ติดตามของผู้ชม อาทิ การนำเสนอข่าวการเสียชีวิตของน้องชมพู่ ซึ่งมีการนำภาพศพของน้องชมพู่มาเผยแพร่ หรือการพาน้องสะดิ้งออกมาสัมภาษณ์ขณะที่อยู่ในห้องเรียน โดยไม่ขออนุญาตผู้ปกครอง ถือเป็นการกระทำที่กระทบสิทธิความเป็น

ส่วนตัวของผู้เสียหาย และครอบครัว หรือกรณีของการนำเสนอข่าวการเสียชีวิตของนายทฤษฎี (ปอ) สหวงษ์ นักแสดงชื่อดัง ซึ่งเสียชีวิตจากโรคไข้เลือดออก ซึ่งในวันที่มีการนำศพออกจากโรงพยาบาลได้มีสื่อมวลชนจำนวนมากเข้ามาร่วมทำข่าวจำนวนมาก และเกิดเหตุการณ์ที่ช่างภาพสื่อมวลชนมีการยื้อแย่งกันเข้าไปถ่ายภาพโดยไม่เคารพผู้เสียชีวิตและความเป็นส่วนตัวของญาติผู้เสียชีวิต ซึ่งถือเป็นการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวของญาติ และครอบครัว เป็นต้น หรือกรณีการนำเสนอข่าวคดีการเสียชีวิตของลันลาเบล ที่สื่อมวลชนได้มีการนำเสนอถึงพฤติกรรมและชีวิตส่วนตัวของทั้งผู้เสียชีวิตและผู้ต้องหาในคดี เพื่อให้เกิดสีสันและชวนให้ประชาชนติดตาม ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เสียหายซึ่งตกเป็นข่าว[47] และอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นส่วนตัวของครอบครัวและญาติพี่น้องได้

4.1.2 การละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องหา และจำเลย

สำหรับกรณีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคดีอาชญากรรมนั้น คงเป็นไปได้ยากสำหรับการหลีกเลี่ยงไม่นำเสนอข้อมูลของผู้กระทำความผิด หรือผู้ต้องสงสัย เพราะอาจเป็นการช่วยเหลือเตือนภัยแก่สังคมในทางอ้อม ซึ่งในบางกรณีต้องยอมรับว่าจำเป็นต้องกระทำเพื่อรักษาความปลอดภัยในสังคม เช่น การนำเสนอภาพใบหน้าของโจรผู้ร้ายหลบหนี หรือนักโทษแหกคุก ซึ่งในกรณีเหล่านี้การเผยแพร่ภาพของผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาก็อาจทำให้เจ้าหน้าที่สามารถตามจับตัวผู้ร้ายได้รวดเร็วขึ้น แต่อย่างไรก็ดี การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา ซึ่งหมายถึงการเปิดเผยตัวตนของผู้ต้องสงสัย หรือผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญานั้น ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 วรรคสอง บัญญัติว่า *“ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”* แต่ในทางข้อเท็จจริงก็มีการเปิดเผยชื่อนามสกุล หรือใบหน้าของผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องหา หรือจำเลยอยู่ตลอด เช่น การระบุชื่อผู้ต้องสงสัยในคดีการตายของน้องชมพู่ ซึ่งในทางกฎหมายแม้บุคคลนั้นจะต้องหาคดีหรือถูกเรียกสอบสวน แต่สถานะของบุคคลนั้น ยังได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่ จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาจนถึงที่สุดว่ากระทำความผิด นอกจากนี้ยังพบปัญหาเกี่ยวกับการนำตัวผู้ต้องหาไปทำแผนประทุษกรรมหรือการชี้จุดเกิดเหตุเพื่อประกอบคำรับสารภาพซึ่งได้กระทำต่อหน้าสื่อมวลชนและมีการเผยแพร่ข่าวในช่องทางต่าง ๆ ในประเด็นนี้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเคยมีความเห็นว่าการนำผู้ต้องหาไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ ซึ่งมีคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ[48] กำหนดไว้ชัดเจนว่าทำไม่ได้ แต่ทางปฏิบัติกลับพบว่ามีการกระทำที่ไม่เป็นไปคำสั่งดังกล่าว จึงเป็นการกระทำที่ขัดกับหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocence) ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 29 ข้างต้น และขัดกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

---

[47] ‘สื่อมวลชนกับการเสนอข่าวคดี “ลันลาเบล”’ (ไทยรัฐออนไลน์) <https://www.thairath.co.th/news/crime/1669158> สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2567.

[48] คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 855/2548 เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และที่แก้ไขเพิ่มเติม.

(International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR) ข้อ 14 ที่ว่า “ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” อีกด้วย[49]

4.2 ปัญหาความไม่รู้กฎหมายและความเข้าใจผิดของประชาชน

ปัจจุบันการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มักได้รับความสนใจจากประชาชน จนอาจทำให้เกิดปัญหาความเข้าใจผิดนำไปสู่พฤติกรรมการเลียนแบบหรือการประพฤติตามแบบอย่างได้ ตัวอย่างเช่น การนำเสนอข่าวเกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงอยู่เสมอทำให้เกิดการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมก้าวร้าว หรือการใช้ความรุนแรงอย่างเป็นปกติธรรมดาในสังคม เช่น กรณีเหตุการณ์ชายต่างชาติทำร้ายร่างกายแพทย์หญิงที่ไปนั่งบนบันไดบริเวณหน้าที่พักริมชายหาด จังหวัดภูเก็ต[50] หรือกรณีชายต่างชาติทำร้ายร่างกายผู้หญิงชาวไทยบาดเจ็บสาหัส ภายในห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง จังหวัดตรัง[51] หรือเหตุการณ์ที่กลุ่ม LGBTQ ชาวไทย ถูกกลุ่ม LGBTQ ชาวฟิลิปปินส์รุมทำร้ายร่างกาย บริเวณหน้าโรงแรมในซอยสุขุมวิท กรุงเทพมหานคร กระทั่งเกิดเหตุการณ์ลุกลามบานปลายเมื่อมีการเผยแพร่คลิปก่อนเกิดเหตุ จนเกิดการรวมตัวกันจำนวนมากของกลุ่ม LGBTQ ชาวไทยที่เรียกตัวเองว่ากะเทยไทยบริเวณโรงแรมที่พักคู่กรณีชาวฟิลิปปินส์ จนเกิดเหตุทำร้ายร่างกายขึ้นอีกในเวลาต่อมา[52] เป็นต้น ซึ่งการนำเสนอข่าวในลักษณะเช่นนี้ อาจทำให้สังคมเห็นว่าการใช้พฤติกรรมความรุนแรงนั้นเป็นเรื่องปกติที่ใคร ๆ ก็ทำได้ และเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้อง หากคิดว่าสังคมต้องอยู่ร่วมกันโดยสันติวิธี คือไม่ใช้ความรุนแรงในทุกรูปแบบ จึงไม่ควรสนับสนุนพฤติกรรมหรือการกระทำแบบตาต่อตา ฟันต่อฟัน หรือการแก้แค้น แม้จะรู้สึกโกรธเคืองก็ต้องใช้วิธีการทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยปกติสุข การนำเสนอข่าวเช่นนี้จึงเป็นการนำเสนอข่าวที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

4.3 ปัญหาการไม่มีองค์กรวิชาชีพในการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชน

ปัจจุบันการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนหรือผู้ประกอบอาชีพในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เป็นการจัดตั้งตามความสมัครใจจากการรวมตัวกันของบุคคลที่ประกอบอาชีพ

---

[49] ‘คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนฯ จ่อเอาผิดตำรวจบังคับข่มขู่ “ลุงเปี๊ยก” สารภาพฆ่า “ป้าบัวผัน”’ (พีพีทีวี ออนไลน์) https://www.pptvhd36.com/news/สังคม/215136> สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2567.

[50] ‘สอบปากคำ “แพทย์หญิง” ร้องถูกต่างชาติทำร้ายขณะนั่งที่บันไดวิลลาริมหาด”’ (ไทย พี บี เอส นิวส์) <https://www.thaipbs.or.th/news/content/337552> สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2567.

[51] ‘อีกราย! หญิงวัย 58 ถูกชาวสวิสล็อคคอต่อยไม่ยั้ง จับโขกพื้นเลือดอาบ กลางห้างดังเมืองตรัง’ (มติชนออนไลน์) <https://www.matichon.co.th/region/news_4456932 สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2567.

[52] ‘“กระเทยไทย” รวมตัวซอยสุขุมวิท 11 หลังเหตุถูกกระเทยฟิลิปินส์ทำร้าย’ (ไทย พี บี เอส นิวส์) <https://www.thaipbs.or.th/news/content/337710> สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2567.

ในลักษณะเดียวกัน ในรูปแบบของคณะบุคคล หรือสมาคมจำนวนมาก ได้แก่ สภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สภาวิชาชีพข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย สมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนนั้นมีการให้ความสำคัญและตระหนักถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ตกเป็นข่าวหรือบุคคลใกล้ชิด ประกอบกับในองค์กรเหล่านี้ได้มีการทำความตกลงเพื่อกำหนดแนวปฏิบัติ จริยธรรมวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนที่บัญญัติถึงการควบคุมดูแลการประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน ตัวอย่างเช่น ข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพสื่อมวลชน สภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ พ.ศ. 2564 แนวปฏิบัติการได้มาและการนำเสนอข่าวและภาพข่าวของสื่อมวลชนโดยไม่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ตกเป็นข่าว ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2559 ตลอดจนแนวปฏิบัติสภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ ในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ แนวปฏิบัติสภาการสื่อมวลชนแห่งชาติการเสนอข่าวและภาพข่าวเกี่ยวกับ ชาติพันธุ์ ศาสนา และสถานะทางเพศ ผู้มีความหลากหลายทางเพศ เด็กและเยาวชน และผู้หญิง และประมวลจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ที่ออกโดยสมาคมผู้ผลิตข่าวออนไลน์ เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่าผู้ประกอบอาชีพสื่อมวลชนในประเทศไทยในทุกแขนง ล้วนมีแนวคิดและความพยายามในการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้หลักการเคารพสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่จากการศึกษาพบว่าองค์กรเหล่านี้ยังไม่มีสถานะทางกฎหมาย หรือมีกฎหมายรองรับดังเช่นสภาวิชาชีพอื่น ๆ จึงขาดเครื่องไม้เครื่องมือในการบังคับผลได้อย่างจริงจัง

5. ข้อเสนอแนะมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมเสรีภาพสื่อต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

จากประเด็นปัญหาผลกระทบจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนต่อการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่าในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนนั้น สื่อมวลชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิ และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ตกเป็นข่าว เพื่อพิจารณาเลือกใช้รูปแบบหรือวิธีในการนำเสนอข่าวที่ไม่กระทบต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสาธารณะ ภายใต้มาตรการทางกฎหมายดังต่อไปนี้

5.1 มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชน

เนื่องจากปัจจุบันมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชนประเทศไทยเป็นการกำหนดมาตรการที่มุ่งเน้นกระบวนการแก้ไขปัญหาเชิงลงโทษหรือการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ในลักษณะของการปราบปราม อาทิเช่น การคุ้มครองสิทธิความเป็นอยู่ส่วนบุคคลในรัฐธรรมนูญ เมื่อมีการฝ่าฝืนผู้กระทำจะถูกลงโทษตามกฎหมายทั่วไป ทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกี่ยวกับการกระทำละเมิด และประมวลกฎหมายอาญาในความผิดฐานหมิ่นประมาท รวมถึงกฎหมายเฉพาะอื่น ๆ อาทิ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติ

การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551 และมาตราทางกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในลักษณะเดียวกัน ได้แก่ คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 855/2548 เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพ ต่อสื่อมวลชน แต่การกำหนดมาตรการดังกล่าวยังขาดมาตรการทางกฎหมายในเชิงป้องกัน

ดังนั้น จึงเสนอให้มีการตราพระราชบัญญัติส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน อาทิ (ร่าง) พระราชบัญญัติส่งเสริมจริยธรรมและมาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน พ.ศ. .... เพื่อให้มีการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพในรูปแบบตัวแทนของรัฐในการควบคุมมาตรฐานวิชาชีพ เพราะอาชีพสื่อมวลชนเป็นอาชีพที่เกี่ยวพันกับคน ไม่แตกต่างจากวิชาชีพอื่น ๆ เช่น แพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร วิศวกร หรือทนายความที่ล้วนแต่เป็นอาชีพที่มีความรับผิดชอบขั้นสูงเกี่ยวพันกับชีวิตและความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ตลอดจนทรัพย์สินของคน เพื่อผลักดันให้เกิดการควบคุมมาตรฐาน โดยให้มีการออกใบอนุญาตในการประกอบอาชีพต่อไป

5.2 มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่ตกเป็นข่าว

ในขณะที่การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีส่วนสำคัญในการอำนวยความยุติธรรม และเป็นการเตือนภัยเพื่อให้เกิดการป้องกันภยันตรายสาธารณะ แต่การให้เสรีภาพของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวอย่างไม่มีขอบเขตจำกัดหรือไม่คำนึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าวต่อตัวบุคคลที่ตกเป็นข่าวหรือบุคคลแวดล้อมใกล้ชิด ก็เป็นอันตรายที่เกิดขึ้นในอีกรูปแบบหนึ่งของสังคม ดังนั้น ภายใต้ข้อจำกัดทางกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน จึงควรแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับมาตรการใช้บังคับกฎหมายเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของสื่อมวลชนอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม ดังนี้

5.2.1 การส่งเสริมให้บุคคลใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย

ปัจจุบันบุคคลมีชื่อเสียงเริ่มตื่นตัวในการใช้สิทธิเรียกร้องกรณีถูกนำเสนอข่าวหรือเผยแพร่ข้อมูลที่ทำให้ตนเองต้องเสื่อมเสียแก่ชื่อเสียง ทั้งวงการการเมือง หรือแวดวงบันเทิง ตัวอย่างเช่น การฟ้องเรียกค่าเสียหายจากการนำรูปไปโฆษณาโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือการเผยแพร่ข่าวทำให้บุคคลนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง โดยได้กระทำด้วยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษรกระทำโดยการกระจายเสียง หรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ก็เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี และปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือหากภาพถ่าย หรือคลิปวิดีโอถูกนำไปตัดต่อ เติม หรือดัดแปลง ด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นใด โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ก็จะมีความผิด ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 16 กำหนดบทลงโทษไว้ว่า

ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี และปรับไม่เกิน 200,000 บาท นอกจากนี้ อาจจะเข้าข่ายมีความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ซึ่งหากไม่ปฏิบัติตามจะมีทั้งโทษทางอาญา โทษทางแพ่ง และโทษทางปกครอง อีกด้วย

ดังนั้น หากบุคคลใดก็ตามเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวก็ดี หรือได้รับความเสียหายแก่เกียรติยศ ชื่อเสียง ไม่ว่าด้วยประการใด ทั้งกรณีเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย แม้บุคคลเหล่านี้จะมิได้เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง บุคคลเหล่านี้ก็สามารถใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายได้ และไม่ควรปล่อยปละละเลยให้การกระทำในลักษณะเช่นนี้เป็นเรื่องปกติ และเกิดขึ้นซ้ำ หรือไปเกิดขึ้นกับบุคคลอื่นได้อีกต่อไป ซึ่งในส่วนนี้การดำเนินการทุกกระบวนการที่มีความเกี่ยวพันกับหน่วยงานของรัฐ อาทิ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรม หรือองค์กรอื่น ๆ เช่น สภาทนายความ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ต้องให้ความร่วมมือและช่วยเหลือประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อมในการปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่อย่างเต็มที่

5.2.2 การบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเต็มที่

ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่าการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะเกิดผลสัมฤทธิ์ได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ได้รับผลกระทบ หรือบุคคลที่ตกเป็นข่าวอย่างจริงจัง ไม่ปล่อยปละละเลยในการใช้สิทธิอย่างเต็มที่ นอกจากนี้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชนดังนี้

1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น เห็นว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตั้งในชั้นแรกของการพบการกระทำความผิด การรวบรวมพยานหลักฐาน การจับตัวผู้กระทำความผิด การทำความเห็นและการนำตัวผู้ต้องหาเพื่อส่งให้พนักงานพิจารณาสั่งฟ้องคดี ซึ่งในบรรดากระบวนการเหล่านี้อาจมีความเกี่ยวข้องกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ และการเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน ดังนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้มีคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 855/2548 เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพ ต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ (และที่แก้ไขเพิ่มเติม[53]) เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และป้องกันภยันตรายมิให้เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือไม่ให้มีภาพที่ไม่เหมาะสมถูกนำออกเผยแพร่ทางสื่อมวลชนทุกแขนง อันเป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น จึงกำหนดวิธิปฏิบัติ ดังนี้

(1) การห้ามนำสื่อมวลชนทุกแขนงไปทำข่าวหรือถ่ายภาพ ในขณะเข้าปฏิบัติการตรวจ ค้น จับกุม

[53] คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 465/2550 เรื่อง การปฏิบัติเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพ ต่อสื่อมวลชน และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ (แก้ไขเพิ่มเติม).

(2) ห้ามเจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวน หรือพนักงานสอบสวน อนุญาต หรือจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงถ่ายภาพในห้องสืบสวน หรือห้องสอบสวน ในขณะทำการสืบสวนสอบสวน เว้นแต่เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนหรือ พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งคดี

(3) ห้ามอนุญาต หรือจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงถ่ายภาพ สัมภาษณ์ หรือให้ข่าวของผู้ต้องหา หรือเหยื่ออาชญากรรม

(4) ห้ามจัดให้สื่อมวลชนทุกแขนงเข้าทำข่าวขณะเมื่อมีการให้ผู้ต้องหานำพนักงานสอบสวนไปชี้ที่เกิดเหตุประกอบคำรับสารภาพ

แต่อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันก็ยังพบเห็นการทำข่าวหรือถ่ายภาพของสื่อมวลชน ในขณะการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ทั้งในขั้นตอนตรวจ ค้น จับกุม หรือชั้นการสืบสวน สอบสวนคดี หรือการทำแผนประทุษกรรมประกอบคำรับสารภาพ ซึ่งเป็นการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าแม้มาตรการดังกล่าวจะไม่มีสถานะเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับเป็นการทั่วไป แต่ก็เป็นระเบียบภายในที่สั่งการให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต้องยึดถือปฏิบัติ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนทั่วไป และเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้ตกเป็นข่าว และบุคคลแวดล้อมใกล้ชิด ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องกำกับดูแลและควบคุมการปฏิบัติให้ถูกต้องอย่างเคร่งครัด และจริงจังดังนี้

(1) หากพบการกระทำที่ไม่เหมาะสมเกี่ยวกับการให้ข่าว การแถลงข่าว การให้สัมภาษณ์ การเผยแพร่ภาพต่อสื่อมวลชน การอนุญาตให้ใช้สถานที่ บุคลากร อุปกรณ์ หรือยานพาหนะของทางราชการ การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ อันอาจก่อให้เกิดความเสียหาย ให้กองสารนิเทศ หรือผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือที่ตรวจพบ แจ้งข้าราชการตำรวจผู้นั้นยกเลิกการกระทำดังกล่าว หรืออาจจะมีข้อเสนอแนะในทางที่เหมาะสมด้วยก็ได้

(2) หากพบข้าราชการตำรวจผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามนัยคำสั่งนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดดำเนินการทางวินัย และหากผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือตรวจพบว่า ผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดละเลยไม่ดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืน ให้ผู้บังคับบัญชาหน่วยเหนือที่ตรวจพบพิจารณาดำเนินการทางวินัยกับผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดนั้นด้วย

(3) ให้กองสารนิเทศเป็นเจ้าของเรื่องตามคำสั่งนี้ หากพบว่ามีการกระทำที่ฝ่าฝืนให้รายงานสำนักงานตำรวจแห่งชาติพิจารณาสั่งการต่อไป

ทั้งนี้ เพื่อให้เจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจากการตกเป็นข่าวภายใต้การดำเนินการหรือปฏิบัติงานในหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจบรรลุวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายต่อไป

2) สำนักงานอัยการสูงสุด สภาทนายความ และสำนักงานกองทุนยุติธรรม

สำหรับการให้ข้อเสนอเกี่ยวกับการทำหน้าที่ของสำนักงานอัยการสูงสุด สภาทนายความและสำนักงานกองทุนยุติธรรมในเรื่องนี้ ผู้เขียนขอให้ข้อเสนอแนะเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานทั้งสามที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่

ประชาชน ซึ่งเป็นภารกิจในอีกด้านหนึ่ง นอกจากการอำนวยความยุติธรรม และการรักษาผลประโยชน์ของรัฐ ของสำนักงานอัยการสูงสุด และเป็นวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสภาทนายความ ในการส่งเสริม ช่วยเหลือ แนะนำ เผยแพร่ และให้การศึกษาแก่ประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวกับกฎหมาย[54] รวมถึงเป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานกองทุนยุติธรรม ในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีของผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

สืบเนื่องจากประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวที่เป็นการละเมิดสิทธิของบุคคลผู้ตกเป็นข่าว หรือบุคคลแวดล้อมใกล้ชิด ซึ่งปัจจุบันพบว่าการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในหลายกรณีหรือหลายข่าว จะมีการละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว หรือเกียรติยศชื่อเสียง หรือการละเมิดสิทธิมนุษยชนอยู่เป็นจำนวนหนึ่ง แต่อัตราส่วนการฟ้องร้องของผู้เสียหายต่อสื่อมวลชนนั้นถือว่าน้อยมาก อาจจะเป็นเพราะสื่อมวลชนในสังคมไทยได้ถูกยกให้เปรียบเสมือนเป็น “ฐานันดรที่ 4” และส่วนใหญ่ผู้เสียหายที่ถูกสื่อมวลชนละเมิดสิทธิล้วนแล้วแต่ไม่มีปากมีเสียง ไม่ต้องการค้าความ ไม่ต้องการมีปัญหากับสื่อมวลชน จึงทำให้มีกรณีที่ผู้เสียหายที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนฟ้องสื่อมวลชนน้อยมาก[55]

ดังนั้น หากสำนักงานอัยการสูงสุด สภาทนายความ และสำนักงานกองทุนยุติธรรม หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ได้แก่ สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว และเกียรติยศชื่อเสียง ของบุคคลที่ตกเป็นข่าวจากการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของสื่อมวลชน และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาทางกฎหมายหรือการรับทำคดีให้กรณีที่บุคคลดังกล่าวเป็นผู้ที่ยากไร้และไม่ได้รับความเป็นธรรม ก็จะเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและช่วยเหลือประชาชนในอีกทางหนึ่ง ในการใช้สิทธิเรียกร้องและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น และเป็นการป้องกันให้การปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชนต้องมีความระมัดระวังมากยิ่งขึ้น

5.3 มาตรการทางกฎหมายในการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพ

จากการศึกษาพบว่าผู้ประกอบอาชีพสื่อมวลชนในประเทศไทยในทุกแขนง ล้วนมีแนวคิดและความพยายามในการจัดตั้งองค์กรวิชาชีพ ตลอดจนการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้หลักการเคารพสิทธิส่วนบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่ปัจจุบันยังเป็นเพียงแนวปฏิบัติ ซึ่งข้อตกลงหรือความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มเท่านั้น ยังไม่มีสภาพบังคับดังเช่นกฎหมาย จึงเห็นควรให้มีการผลักดันการจัดตั้งสภาวิชาชีพโดยบทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อจัดตั้งองค์กรวิชาชีพในการกำกับและควบคุมการประกอบอาชีพ ดังเช่น แพทยสภา ทันตแพทยสภา สภาเภสัชกรรม สภาวิศวกร หรือสภาทนายความ ต่อไป

ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่าการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการนำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ จุดใดจุดหนึ่ง หรือสถานที่ใดสถานที่หนึ่งที่รับรู้กันอยู่เพียง “วงแคบ” ให้สังคมทั่วไปได้รับรู้ใน “วงกว้าง” นั้น ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ “สื่อมวลชน” เปรียบเสมือน “พระอาทิตย์” ที่ส่องสว่างให้สังคมได้รับรู้ความจริง

---

[54] พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 7(1).

[55] ณัฐกร ธรรมใจ ‘“ละเมิดสิทธิมนุษยชน” สิ่งที่ “สื่อมวลชน” พึงระวัง!!.’ <https://www.amnesty.or.th> สืบค้นเมื่อ 22 เมษายน 2567.

มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งเป็นการทำหน้าที่เพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่ในขณะเดียวกันก็อาจแผดเผาหรือส่งผลกระทบต่อสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้ตกเป็นข่าว ทั้งกรณีของผู้เสียหายผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ต้องหา ดังนั้น การทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวในบางครั้งต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษที่จะไม่ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้อื่น ไม่ว่าจะด้วยความตั้งใจ หรือไม่ตั้งใจก็ตาม สื่อมวลชนจึงควรมีความรู้ความเข้าใจถึงหลักกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของบุคคลผู้ตกเป็นข่าว ตลอดจนสามารถพิจารณาถึงรูปแบบหรือลักษณะของการนำเสนอข่าวว่าลักษณะใดมีความสุ่มเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน และจะมีเทคนิคหรือวิธีการอย่างใดในการทำหน้าที่นำเสนอข่าวเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสาธารณะ และมิให้เกิดการละเมิดต่อสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้ตกเป็นข่าว หรือการหาวิธีหลีกเลี่ยงป้องกัน เพื่อมิให้ส่งผลต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ตกเป็นข่าว อีกทั้งควรมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพ และจัดตั้งสภาวิชาชีพสื่อมวลชน เพื่อควบคุมและกำกับมาตรฐานให้อาชีพสื่อมวลชนกลายเป็นวิชาชีพดังเช่นวิชาชีพอื่น ๆ